

UNIVERZITA KARLOVA

**HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ
FAKULTA**

**Partnerské vztahy dětí, které si zažily
rozvod**

The children's partnership who have experienced a divorce

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Jana Procházková

Autor:

Jitka Wartlíková

Praha 2023

Poděkování

Děkuji své vedoucí PhDr. Janě Procházkové za její odborné vedení, rady a pomoc, kterou mi při zpracování bakalářské práce poskytla.

Dále mé poděkování patří všem respondentům, kteří se zapojili do průzkumného šetření, bez kterých by tato práce nevznikla. Děkuji za poskytnutí důvěrných informací, které se mnou byli ochotni sdílet.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci Partnerské vztahy dětí, které si zažily rozvod vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24.7. 2023

Jitka Wartlíková

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá tématy rodiny, manželství, rozvodu a jeho dopady na budoucí partnerské vztahy dětí. Rozvod je v současné době aktuálním tématem a postihuje značnou část společnosti. V bakalářské práci jsou definovány některé možné důsledky rozvodu. Práce je rozdělena do dvou částí – na teoretickou a praktickou část. V teoretické části bakalářské práce je definována rodina a její funkce, manželství a jeho účel, rozvod, jeho příčiny a dopady na dítě. Druhá část bakalářské práce je zaměřena na kvalitativní průzkum týkající se důsledků rozvodu rodičů na partnerské vztahy dětí. Z výpovědí mladých dospělých, kteří prožili rozvod, jsou vyvozeny informace ohledně jejich přístupu k problematice. Cílem bakalářské práce je tedy popsat dopady rozvodové zkušenosti a jak se tato zkušenost odráží v partnerských vztazích.

Klíčová slova

Rozvod, manželství, rodina, mladí dospělí, partnerské vztahy, děti, dopad rozvodu

Annotation

The bachelor thesis deals with the topics such as family, matrimony, divorce and its impact on future eventual partner relationships of the children. The divorcement is currently an actual topic and affects a significant part of society. Some possible consequences of divorce are defined in this bachelor thesis. The thesis is divided into two parts – the theoretical part and the practical part. There is the definition of family and its function, marriage and its purpose, divorce, its causes and its effects on the child in the theoretical part. The second part is focused on qualitative research regarding the consequences of parental divorce on children's partner relationships. We will get information regarding the approach to this issue from the statements of young adults, who went through a divorce. The aim of the bachelor's thesis is therefore to describe the impacts of the divorce experiences and how this actual experience is reflected in partner relationships.

Keywords

Divorce, marriage, family, young adults, partnerships, children, the impact of a divorce

Obsah

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1. RODINA.....	8
1.1. FUNKCE A FUNKČNOST RODINY	9
2. MANŽELSTVÍ – POJEM A ÚČEL.....	11
2.1. POSTOJE K MANŽELSTVÍ.....	11
3. ROZVOD – ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ	13
3.1. DŮVODY ROZVODU	13
3.2. DOPADY ROZVODU.....	15
3.2.1. VZTAHY A SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ	16
4. DĚTI A ROZVOD.....	18
4.1. PROŽÍVÁNÍ V JEDNOTLIVÝCH ETAPÁCH VÝVOJE.....	18
4.1.1. NOVOROZENEC A KOJENEC	19
4.1.2. BATOLE	20
4.1.3. PŘEDŠKOLNÍ VĚK.....	20
4.1.4. ŠKOLNÍ VĚK.....	21
4.1.5. DOSPÍVÁNÍ	21
5. PARTNERSKÉ VZTAHY	23
5.1. VOLBA PARTNERA	24
5.2. HODNOTY VE VZTAHU.....	25
II. PRAKTICKÁ ČÁST	29
6. ZÁKLADNÍ INFORMACE	29
6.1. CÍL PRŮZKUMU.....	29
6.2. METODA PRŮZKUMU	29
6.3. CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU	30
6.4. TABULKA S RESPONDENTY	30
7. VÝSLEDKY PRŮZKUMU	31
DISKUSE	37
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46

SEZNAM PŘÍLOH.....	49

Úvod

Žijeme v době, kdy se největším problémem člověka stávají jeho možnosti. Díky sociálním sítím a tempu současné společnosti se vztahy stávají konzumní záležitostí a zároveň ztrácí svou intenzitu a důležitost. Vytrácí se motivace k řešení problémů a nejjednodušší cesta je zároveň i ta nejradikálnější. Vystává zde základní otázka – proč se snažit zachránit vztah, kde jsem nespokojená, když všude kolem čekají lepší partnerské možnosti. Rozvod představuje určitý společenský fenomén, ačkoliv se jeho míra v poslední době snižuje. Autoři popisují rozvod jako traumatizující zážitek pro všechny zúčastněné. Dochází zde ke ztrátě blízké osoby či rodiče. Přetrhání vztahů pak může ovlivňovat zúčastněné po zbytek života. Motivací k výběru tohoto tématu je moje vlastní zkušenost, jelikož se řadím mezi skupinu probandů ovlivněnou právě rozvodovou zkušeností.

Cílem bakalářské práce je popsat důsledky prožití rozvodové zkušenosti jedinců z rozvedených rodin, do jaké míry ovlivňuje tento prožitek postoje a názory na základní instituce, jako je rodina, manželství a partnerství. V neposlední řadě se zabývám sebereflexí partnerských vztahů mladých dospělých v rámci jejich vlastní zkušenosti. Ve své práci definuji některé možné důsledky rozvodu a jejich dopad. Moje práce by tedy měla sloužit jako zdroj informací o rozvodové problematice a zároveň přinášet vhled do prožívání dětí během, ale i po rozvodu.

Tato práce je rozdělena na dvě části. V teoretické části se zabývám studiem odborné literatury rozvodové problematiky. Obsahuje kapitoly týkající se rodiny, konkrétně jak je rodina chápána a jaké funkce by měla rodina plnit. Dále je zde definován pojem manželství a jeho účel včetně postojů vůči této instituci. Poté shrnu rozvod a jak je definován současným zákonem. Dále zmiňuji některé aspekty ovlivňující budoucí partnerství. Praktická část zahrnuje rozhovory s celkem deseti respondenty ve věku mezi 20–30 lety, které jsou následně vyhodnoceny a porovnány s teoretickou částí. Závěrem shrnuji získané poznatky, které tato práce přinesla. Příloha zahrnuje ukázkou dvou rozhovorů, kterými dokládám a ilustruji získaná data.

I. Teoretická část

V teoretické části jsou formulovány základní body a pojmy této práce.

1. Rodina

Pod pojmem rodina si každý vybaví něco trochu jiného. Pro někoho rodina znamená, když muž a žena stvrdí svůj svazek manželstvím, mohou to být ovšem i jeho blízcí a nemusí být ani spojení pokrevními vztahy. Obecně by se dalo říci, že se jedná o naše nejbližší osoby. Rodina je složitý sociální systém, ve kterém má každý svou roli a jednotlivé členy k sobě váže citové pouto. V odborné literatuře můžeme nalézt mnoho definic rodiny a je na každém jedinci, koho považuje za svou rodinu.

Definovat rodinu jako jednotný pojem je značně problematické. Závisí na přístupu vědních disciplín jako psychologie, sociologie, demografie či právo, které k pojmu rodina přistupují rozdílně (Černá, 2001).

Kraus (2008) uvádí, že rodina je malá primární skupina, která je nepostradatelnou a nenahraditelnou institucí. Funguje zároveň jako nejvýznamnější sociální činitel. Vymezení pojmu dnešní rodiny je obtížné, protože přestávají platit tradiční kritéria, která ji definují. Spojení manželstvím nelze v dnešní době považovat za nutnou podmínku rodinného života.

Z psychologického hlediska se jedná o společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy (Hartl, 1994).

Na rozdíl od domácnosti, jež se zakládá na soužití více osob, které nemusí být pokrevně spojené a mohou ji tvořit i lidé žijící v páru opačného nebo stejného pohlaví, pro rodinu je pokrevní spojení charakteristickou vlastností (Možný, 2002). Je však nutné dodat, že doba se změnila a dnes jsou četné tzv. patchworkové rodiny. Jedná se o novou rodinu, ve které společně žijí děti a dospělí ze současných, ale i předchozích vztahů.

Matoušek (1993) ve svých studiích uvádí, že rodinu lze označit jako nejmenší jednotku společenské organizace ve všech společnostech. Je místem, kde dochází k uspokojování, ale i frustrování citových potřeb. Matoušek samozřejmě hovoří o sklonu představit si rodinu jako tzv. úplnou nukleární rodinu, tedy otec, matka a děti.

Rodina je tedy místem bezpečí a jistoty, ale je často i místem, kde je přítomno násilí, a stává se tak pro dítě nebezpečnou. Pokud dospělý týrá, zanedbává nebo dokonce zneužívá dítě, hovoříme o syndromu CAN. Pemová a Ptáček (2016) uvádějí, že se jedná o chování rodičů či jiné blízké osoby, které je klasifikováno jako nevhodné, nežádoucí a

úmyslné. Nastává situace, kdy nejsou potřeby dítěte dostatečně uspokojovány, což může ohrožovat jeho zdraví, vývoj a v nejhrošších případech i život.

1.1. Funkce a funkčnost rodiny

Rodina jakožto systém by měla zastávat určité funkce, a zajišťovat tak potřeby členů, které se týkají jak hmotné stránky, tak i stránky duševního zdraví. Pokud rodina nezajišťuje tyto potřeby, dochází ke strádání jednotlivých členů rodiny. Podle mého názoru mezi nejdůležitější funkce rodiny patří funkce emocionální, protože pokud jedinec necítí lásku a jistotu od svých blízkých, nemůže si být jistý ani sám sebou, ani svým místem ve světě.

Černá (2001) ve své knize popisuje, že rodinné funkce závisí na postupu společenských změn, jako jsou kulturní faktory. Ty pak ovlivňují postavení rodiny ve společnosti, ale i její vztahy uvnitř.

Z psychologického hlediska můžeme definovat několik základních funkcí. Jedná se o funkce biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovná (Špaňhelová, 2010). Kraus (2008) dále uvádí funkci ochrannou a funkci rekreační.

- **Biologicko – reprodukční funkce** – Jedná se o potřebu reprodukce, čímž se naplňuje podstata rodiny (Špaňhelová, 2010). Tato funkce není důležitá jen pro jedince, ale i pro společnost jako celek. Díky reprodukci se společnost neustále vyvíjí (Kraus, 2008).

- **Ekonomicko – zabezpečovací funkce** – Cílem rodiny je, aby byli její členové a zejména pak děti ekonomicky zabezpečeni, a to v rámci svých možností. Tato funkce by nikdy neměla přesahovat funkci emocionální (Špaňhelová, 2010). Problémy v ekonomické funkci se projevují jako hmotný nedostatek, což může být způsobeno nezaměstnaností nebo neustále se zvyšujícími životními náklady (Kraus, 2008).

- **Emocionální funkce** – Jedná se o zásadní a nezastupitelnou funkci. Rodina je jediná instituce, která dokáže vytvořit potřebné citové zázemí (Kraus, 2008). Kraus takto formuluje vztah mezi emocionální funkcí a rodinou. Rodina však není jedinou institucí, která poskytuje citové zázemí. Podstatou funkce je zahrnovat dítě láskou, jistotou a bezpečím ze strany pečující osoby, kterou nemusí být pouze rodič.

- **Socializačně – výchovná funkce** – V rodině probíhá první socializační proces. Učí dítě, jak se chovat ve společnosti, osvojuje mu základní návyky a připravuje dítě na praktický život. (Kraus, 2008).

- Ochranná funkce – Jinými slovy jde o funkci zaopatřovací a pečovatelskou. Spočívá v zajišťování základních potřeb všech členů rodiny. Mezi tyto potřeby se řadí biologické, hygienické a zdravotní potřeby (Kraus, 2008).

- Rekreační, relaxační, zábavní – Do těchto aktivit se zpravidla zapojuje celá rodina. Míra plnění této funkce se projevuje např. v tom, jestli rodina tráví svůj volný čas pohromadě a čemu se věnují (Kraus, 2008).

Podle toho, jak rodina zvládá plnit své funkce, které uváděl Kraus (2008), můžeme rodiny rozdělit dle funkčnosti. V praxi se nedá říci, že by existovala stoprocentně fungující rodina. V každé rodině se postupem času může objevit nějaký problém a to, jak si s ním rodina poradí, závisí na jednotlivých členech a na hloubce jejich vztahů.

Co se týče jednotlivých kategorií z hlediska funkčnosti rodin, jako ideální se jeví rodina stabilizačně funkční. Jedná se o typ rodiny, která plní veškeré základní funkce. Další kategorií jsou funkční rodiny s přechodnými, více či méně vážnými problémy. Tento typ rodiny je nejčtenější. Problémy, které přicházejí, dokáže rodina postupně vyřešit a jejich rodinné vztahy se posílí. Problémy se mohou týkat např. oblasti finanční, potíží s dítětem, manželské krize či bytových problémů. Rodiny, kde hovoříme o tzv. zproblematizování plnění funkcí, nazýváme rodiny problémové. Její členové čelí hrozbě rozpadu a pokouší se dát situaci do pořádku. Jako častá alternativa se zde objevuje rozchod. Pokud jsou dlouhodobě narušeny některé funkce rodiny, hovoříme o tzv. rodině dysfunkční. Jedná se o stav, kdy se situace v rodině vymkla natolik, že jsou ohroženy především děti. V tomto případě je nutný zásah vnějších institucí. Posledním typem rodiny podle funkčnosti je rodina afunkční (Helus, 2015). Matějček (1992, podle Heluse, 2015) uvádí, že rodina neplní svůj účel, a to do takové míry, že náprava již nemá smysl.

Rodina je schopna plnit uvedené funkce v případě přítomnosti všech jejích členů. Je obecně známo, že nepřítomnost jednoho z rodičů narušuje sociální i emocionální vývoj dítěte. Pokud dojde k rozpadu rodiny, je nutné udržovat vztahy s oběma rodiči (Černá, 2001).

2. Manželství – pojem a účel

Dle mého názoru lze manželství označit jako vyvrcholení vztahu mezi dvěma osobami. Za vyvrcholení vztahu však lze považovat i „sestěhování“ či narození dítěte. Záleží především na subjektivním vnímání každého jedince. Pro někoho je manželství zbytečné a jakýsi přežitek minulé doby, pro někoho jde o důkaz lásky. Každý jedinec má právo se rozhodnout, zda během svého života do manželství chce vstoupit či nikoliv. Záleží na každém, jak se k této instituci postaví.

„Ustanovení § 656 odst. 1. OZ říká, že manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství.“ (Šínová, Šmíd a kol, 2014, s. 86).

Co se týče prvního manželství, můžeme za něj považovat manželství Adama a Evy v knize Genesis, i když se nejednalo o právně uzavřený sňatek. Hospodin (Gn 2, 18-25) stvoří člověku pomoc jemu rovnou a z jeho žebra stvoří ženu, kterou mu dá za manželku. Adam a Eva spolu následně mají několik dětí.

Vágnerová (2000) hovoří o manželství jako o nejstarší sociální instituci v dějinách lidstva. Jeho základy stojí na židovsko-křesťanské tradici.

Zákon č. 94/1963 Sb. definuje manželství takto: *„Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“*

„V roce 2010 byl průměrný věk vstupu do prvního manželství 28 let pro ženy a 31 let pro muže. Počet dětí, které se narodily mimo manželství, vzrostl mezi lety 1992 až 2012 ve všech zemích Evropské unie. Česká republika se přitom řadí k zemím, kde je tento nárůst největší. V roce 2012 se 43 procent českých dětí narodilo neprovdaným ženám.“ (Lacinová, Ježek, Macek (eds.), 2016, s. 16). Tato data poukazují na skutečnost, že způsob vnímání důležitosti manželství ve společnosti se neustále proměňuje. Instituce manželství neustále ztrácí na své důležitosti.

Jedna z dalších definic podle sociologického slovníku popisuje manželství jako *„právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu.“* (Jandourek, 2001, s. 148).

2.1. Postoje k manželství

Podle Hamplové (2000) mladí lidé přistupují k manželství ze dvou hledisek. První hledisko je praktické, které vnímá manželství zejména jako instituci přinášející finanční jistotu a právní záruky. Naopak emocionální hledisko vnímá manželství jako instituci naplňující citové potřeby jedince.

Možný (2002) uvádí, že sociální kontext do značné míry ovlivňuje míru sňatečnosti, ale i rozvodovosti. Tento tlak využíval komunistický režim v Československu např. při bytové politice nebo poskytování půjček. V současné době se mladí lidé do manželství příliš nehrnou a spíše ho odkládají na pozdější dobu. Rozvod se zároveň vyznačuje svou „snadností“. Manželství tedy přestává být jistotou a vytrácí se důvod k jeho uzavření.

Je nutné podotknout, že manželství postupem času prochází sociokulturními změnami, které významně ovlivnily jeho pojetí. Uzavření manželství přináší nové povinnosti a privilegia, které jsou zakotveny ve formě právních předpisů (Vágnerová, 2000). Dlouholeté soužití nesezdaných párů vede k uzavření manželství právě z důvodu právních výhod, které s sebou manželství přináší. Hlavním důvodem sňatku tak není láska mezi partnery, ale zmiňovaná „privilegia“.

Chaloupková a Šalamounová (2004) ve své publikaci uvádějí, že jediný důvod pro uzavření manželství je vzájemná láska mezi partnery, jak ukazuje výzkum mladé generace z roku 1997, který byl zaměřen na svobodné mladé osoby ve věku 18–30 let. Pro naprostou většinu respondentů byla základní podmínkou pro vstup do manželství láska a citový vztah (Fialová, Hamplová, Kučera, Vymětalová, 2000).

Manželství podle Vágnerové (2000) funguje jako jakýsi sociální ukazatel a potvrzení kvality vztahu mezi partnery.

Jako nesezdané soužití označujeme situaci, kdy spolu partneři žijí, aniž by uzavřeli manželství. Již v roce 1997 průzkum mladé generace zjistil, že mladí lidé považují nesezdané soužití za preferovaný způsob života (Vymětalová, 2000). Tento názor se až doposud výrazně nezměnil. Nesezdané soužití lze aktuálně chápat jako vhodný předstupeň manželství.

3. Rozvod – základní vymezení

Rozvod manželství je jedním ze způsobů jeho ukončení. Dalo by se říci, že se stal jakýmsi společenským fenoménem, kdy rozvod je běžnou součástí společenského života. Soudem povolený rozvod je možný jen v odůvodněných případech a podmínkou zůstává vážný rozvrat vztahů mezi manžely, kvůli kterému manželství přestalo plnit svůj účel. Soud však musí rozvod schválit (Šínová, Šmíd a kol., 2013).

Podle ustanovení § 756 a § 757 lze rozvod rozdělit do dvou kategorií. Rozvod sporný a rozvod nesporný neboli rozvod dohodou. V případě rozvodu sporného se soud zabývá příčinami rozvratu. Co se týče rozvodu dohodou, jsou manželé schopni dohodnout se na podmínkách a soud nezjišťuje příčiny rozvratu manželství.

Rozvodové řízení spolu s okolnostmi, které mu předcházejí, je nepříjemné jak pro partnery, tak i pro děti. Rozvod se dá zároveň charakterizovat jako důkaz životního neúspěchu. „*Příčinami rozvratu manželství je zpravidla porušování manželských povinností, které zákon o rodině v ustanovení § 18 definuje jako povinnost manželů žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí při zachování stejných práv a povinností pro oba manžele.*“ (Francová, Dvořáková Závodská, 2010, s. 4).

Zákon č. 89/2012 Sb. ustanovení § 755, odst. 1 říká, že: „*Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.*“

Předejít rozvodu manželství není snadné. Příčin rozvodu může být mnoho, například ukvapený sňatek, rozdílné životní postoje, výchova dětí, finance, trávení volného času apod. Z důvodu nesouladu v těchto oblastech společenského života dochází k rozporům mezi manželi. Ty pak ústí v konflikty a krize, které často provází vzájemné verbální i fyzické napadání (Dvořáková Závodská, 2002).

Matoušek (1993) uvádí, že rozvod zasahuje do ekonomické, právní, rodičovské, psychické a sociální stránky. Tyto aspekty představují dlouhodobou zátěž nejen pro dítě, ale i pro rodiče.

3.1. Důvody rozvodu

K rozpadu manželství, a tedy i procesu rozvodu vede celá řada událostí a příčin. Zaměřím se především na ty, které respondenti mého průzkumu ve svých odpovědích uváděli nejčastěji. Dle mého názoru jsou největším problémem lidské populace především stále se rozvíjející možnosti. Díky neustálému rozvoji komunikačních technologií, sociálních sítí a seznamek člověk ve 21. století nabývá dojmu, že pravého partnera najde

„na každém rohu“. Tento přístup pak vede k otázce, kterou si klade většina párů: „Proč se snažit zachránit vztah, když na mě čeká někdo lepší?“ Vztahy jsou spíše konzumní záležitostmi a ztrácí svou intenzitu.

„*Vědomí, a hlavně zážitek skutečnosti, že existují i jiné (možná lepší) partnerské možnosti, snižují ochotu k vyšší míře závazku v partnerství.*“ (Lacinová, Ježek, Macek (eds.), 2016, s. 59).

- Nevěra může být důsledkem nespokojenosti ve vztahu v oblasti sexuální, ale i duševního souznění. Po odhalení nevěry dochází k absenci důvěry v manželství. Vztahy u mužů jsou spíše jednorázového charakteru, zatímco u žen se jedná spíše o tendenci k trvalejším vztahům (Matějková, 2009). Po odhalení nevěry je podle Venglářové (2008) těžké a v některých případech i nemožné důvěru mezi partnery obnovit. Rozlišujeme několik typů nevěry – krátké erotické dobrodružství, zálet a mimomanželský vztah. Šamánková a Novák (2007) uvádějí, že nevěra je jev, který se ve vztazích běžně vyskytuje. Obvykle ji doprovází lež, která je klíčová pro její důsledky. Podvádějící obvykle nechtějí narušovat manželství a tím pádem ohrožovat touto situací děti.

- Alkohol je řazen mezi společnosti tolerovaný a většina ho příležitostně konzumuje. Problém nastává ve chvíli, kdy alkohol začne narušovat život nejen konzumentovi, ale i jeho okolí. Alkoholismus ovlivňuje chování, zasahuje do finanční sféry, objevují se neshody, hádky, může docházet k násilným projevům (Venglářová, 2008). Podle Matějkové (2009) má alkoholik sníženou citovost vůči svému okolí a zároveň je lhostejný vůči svým povinnostem.

- Workoholismus neboli pracovitost se zpočátku jeví jako žádoucí z hlediska finančního zisku. Postupně práce zabírá stále více času, a nezbyvá tak čas na aktivity s rodinou. Nepřítomnost partnera způsobená jeho pracovním nasazením přináší konflikty, kdy se zároveň nezapojuje se do chodu domácnosti. Postupně se tak vytrácí zájem a blízkost mezi partnery (Venglářová, 2008).

- Postupem času se postoj vůči partnerovi mění, což způsobuje i změnu ve způsobu hodnocení partnera. V době zamilovanosti jsou vnímány především partnerovy pozitivní vlastnosti, zatímco v období krize jsou vnímány především rozdíly, míra neshod a negativní vlastnosti (Vágnerová, 2000).

- Značný vliv na funkčnost vztahu mají vnější vlivy, a to rodinné i mimorodinné. Typickým rodinným vlivem způsobující zásadní problémy ve vztahu jsou rodiče partnerů, kteří do vztahu zasahují (Novák, 2007). Podle Venglářové (2008) způsobuje problémová

tchýně či tchán špatné vztahy. Jediným východiskem je tolerance a omezení společně tráveného času. Helus (2015) zmiňuje neklid a napětí v rodině, které způsobují konflikty mezi jejími členy.

- Zralost je v oblasti vztahu velkým přínosem. Oba partneři vstupují do vztahu v různém stupni zralosti a s jinými očekáváními (Venglářová, 2008). Klimeš (2015) uvádí, že za většinou rozchodů stojí osobnostní nezralost. Zároveň konstatuje, že čím jsou partneři zralejší, tím se snižuje potřeba se rozcházet a spíše se pokoušejí najít společný kompromis. Helus (2015) shrnuje podoby nezralosti jako nezralost životních hodnot a způsobu života, zkušeností, citů, sociální a ekonomické problémy.

- Hádky představují nebezpečí, ale zároveň příležitost k posunu a zrání. Podíl nesou zpravidla oba partneři, ale i jiné osoby a okolnosti. Hovoříme o tzv. souběhu okolností, které se podílejí na vzniku konfliktu. Hádky jsou spojeny s kladnými událostmi, jako jsou např. Vánoce nebo dovolená. Mezi záporné se řadí sexuální problémy, finanční problémy, neshody s partnerem či partnerkou, ztráta zaměstnání (Novák, 2007). Neshody mohou dále způsobovat rozdílné postoje, vliv okolí nebo rozdílná původní výchova. Tyto skutečnosti vyjdou na povrch zejména po pominutí fáze zamilovanosti.

3.2. Dopady rozvodu

Rozvod je pro dítě traumatizujícím zážitkem, který lze ve většině případů překonat. Úspěšný rozvod však neexistuje. Vždy s sebou nese negativní důsledky odloučení, a to především pro děti. A to i v případě, že se rodiče snaží, aby rozvod proběhl co nejklidněji (Berger, Gravillon, 2011). Možným východiskem je zklidnění výchovné situace tam, kde společné soužití bylo především pro děti traumatizující. Zároveň je nutné podotknout, že rozvod nepřináší pouze negativní, ale i pozitivní důsledky.

Děti, které vyrůstají v nestandardních rodinných podmínkách, vstupují do života s různými hendikepy. Patří sem zejména sociální, kulturní a ekonomické hendikepy. Rozvod tak zůstává velmi negativní životní událostí, která se odráží ve všech oblastech lidského života. Rozvod manželství neznamena ukončení partnerských vztahů. Rozvedení jedinci mnohdy opakovaně vstupují do nových vztahů, které jsou často málo stabilní a strádají v důsledku vztahů mezi nevlastními rodiči a dětmi (Hasmanová Marhánková, Kreidl, 2012).

Pro dospívajícího člověka představují vztahy s rodiči a vztahy v rodině důležitý prvek pro jejich vlastní dospělost. Zásadní jsou jak aktuální vztahy, tak i dlouholetá zkušenost z předchozího vývoje. Probíhá zde záměrné i bezděčné učení od rodičů, kdy se

dítě učí, jak se chová dospělý člověk a jaké na sebe bere role (Lacinová, Ježek, Macek (eds.), 2016).

Plaňava (2000) uvádí, že rozvod rodičů není prediktorem funkčního či dysfunkčního vztahu. V manželství dětí z rozvedených rodin se v důsledku rozvodu nevyskytují větší problémy než v manželství dětí, které do něj vstoupili bez rozvodové zkušenosti.

Naopak Vágnerová (2000) uvádí, že u jedinců z rozvedených rodin dochází mnohem častěji k rozpadu manželství. Vlivem sociálního učení a osobní zkušenosti, které fungují jako mechanismus sociální dědičnosti, dochází ke změně postoje a snižuje se důvěra k manželství jako instituci (Hoffmann-Nowotny, 1988, podle Vágnerové 2000).

Při zkoumání vztahových kompetencí mladých lidí, kde bylo zjištěno, že rozvod má potenciální negativní důsledky na děti v krátkodobém i dlouhodobém horizontu. Výsledky byly porovnávány mezi dvěma skupinami – ti, kteří rozvod zažili, a ti, kteří ho nezažili. Výsledkem studie bylo, že rozvod rodičů neovlivňuje vztahové kompetence, ale snižuje sebevědomí a zvyšuje strach z intimity. Dalším zjištěním bylo, že rozvod ovlivňuje strach a očekávání mladých dospělých ohledně rozvodu více než u dětí, které jsou rozvodem nedotčené. V případě dětí, které zažily rozvod, se v dospělosti objevují větší potíže s důvěrou a negativní postoj vůči manželství (Allison Kirk MA, 2002).

Wallerstein a Blakeslee (1996, podle Pavláta, 2011) uvádějí, že manželství dětí z rozvedených rodin se vyznačuje zejména u žen impulzivitou. Pro muže je zase typické jeho dlouhé odkládání. Zároveň lze konstatovat, že asi 24 % těchto dětí nikdy neuzavře manželství. U dětí z rozvedených rodin se dále vyskytuje strach a zklamání z milostných vztahů.

Smith (2004) uvádí, že někteří jedinci mohou prožívat úzkost v souvislosti s budoucími vztahy, která je zapříčiněná rozvodem. Vykytuje se u nich obava, zda budou partnerské vztahy zvládat. Objevuje se strach z opakování stejných chyb jako u rodičů a přesvědčení, že rozvod je jediné možné řešení. Kvůli tomu se chtějí vyvarovat uzavření manželství.

3.2.1. Vztahy a sexuální chování

Stresující zážitky z dětství také ovlivňují následné sexuální zrání a reprodukci. Například dívky, které vyrůstají bez přítomnosti otce, mají tendenci zahajovat reprodukci dříve. Důvodem je, že nepřítomnost otce je podnětem pro nejistotu, a tak zahajují předčasnou strategii životní historie. Absence otce je obvykle způsobena rozvodem či opuštěním. Tyto dívky neměly pocit „jistoty a rodiny“ během svého dospívání, a tak si

zakládají vlastní rodiny, aby si tento pocit vynahradily. U dívek se také objevuje tendence ke krátkodobým a povrchním sexuálním vztahům (Valge, Meitern, Horak, 2022).

Wallerstein a Blakeslee, které ve své práci zmiňuje Pavlát (2011), konstatují, že dospělí muži mívají v důsledku rozvodové zkušenosti problém s projevováním emocí, což ovlivňuje i jejich partnerské vztahy. Dále se u nich objevuje strach z intimity, kvůli kterému odkládají vážné vztahy. Oproti tomu u dívek, které mají rozvodovou zkušenost z dětského věku, nastupuje puberta dříve, mají více sexuálních partnerů a jsou častěji sexuálně aktivní.

Rozvoj vlastní identity je jedním z předpokladů dosažení intimity. Jedinec, který dosáhl stabilní identity, je schopen navázat citový vztah. Naopak jedinec, který není schopen navazovat vztahy, popř. k nim není motivován, se nachází v izolaci. Příčinou je, že jeho vrstevníci budují potenciální vztahy, zatímco on v této oblasti stagnuje. U takovýchto jedinců může docházet k prodloužení fáze experimentace v sexuální oblasti (Vágnerová, 2000).

Důvodem absence motivace k vytváření vztahů může být právě negativní zkušenost z rodiny, kdy vztah jedinec považuje za předem odsouzený k zániku, a tím pádem nemá cenu ho budovat. Vyšší míra vztahové úzkosti způsobuje strach z odmítnutí a nenaplnění představ. Jedinci se vztahovou vyhybavostí často vzbuzují dojem, že o vztah nestojí, a projevují se odtazitě.

Venglářová (2008) je toho názoru, že rodina, ve které jedinec vyrůstá, má zásadní vliv. Navzdory snaze vyvarovat se podobným modelům chování jako rodiče dochází ve většině případů k neúmyslnému přejímání modelu partnerského soužití, který jedinec prožil ve své původní rodině. S přejímáním partnerského soužití úzce souvisí i výběr partnera, kterému se budu podrobněji věnovat v části tomu věnované.

4. Děti a rozvod

Reakce dětí na rozvod rodičů se mohou značně lišit. V konfrontaci s rozvodem může dítě pociťovat vinu a nevědomě přebírat odpovědnost za tuto situaci. Dítě všeobecně nedovede přijmout zodpovědnost v situacích, kdy něco provede. Jiné je to v této vážné situaci, která se jich přímo týká. Cítí se obvykle odpovědné za rozpad vztahu svých rodičů (Berger, Gravillon, 2011).

Rodina je základní sociální skupina, která dává jedinci pocit bezpečí a jistoty, vytváří mu vědomí domova a rodinné identity. Na rozpad rodiny reagují chlapci a dívky odlišným způsobem. Chlapci mají větší sklon projevovat zklamání a hněv externalizovaným způsobem, aby to každý viděl. Chovají se sociálně nepřijatelně, agresivně a bývají kvůli tomu i hůře hodnoceni. Naopak dívky mají tendenci se stahovat do sebe a své problémy spíše prožívají vnitřně místo toho, aby je projevovaly (Matějček, 2002).

Jakýkoliv typ konfliktu mezi rodiči představuje pro dítě hrozbu, na což poukazuje Matoušek a kol. (2015), a to především proto, že se jedná o konflikt dvou nejdůležitějších osob v životě dítěte. Dítě může být nuceno vybrat si jednu nebo druhou stranu a tím se poškozují vztah k otci či matce. Vzniká tak model, díky kterému je nesnadné se na někoho spolehnout a dítě očekává další „zranění“, což může vést v pozdějším věku k nedůvěře v opačné pohlaví, a tak i k problémům s navazováním partnerských vztahů.

Děti se v době rozchodu rodičů podle Simtha (2004) potýkají s rozporuplnými pocity. Používají (převážně ale nevědomě) řadu strategií, které jim pomáhají vyrovnat se s nastalou nežádoucí situací. Strádající děti často vykazují psychosomatické příznaky, různé bolesti, poruchy spánku, nechťejí jíst. Toto chování vzniká v důsledku toho, že se dítě cítí ohrožené ztrátou blízké osoby, a tak se snaží získat jeho pozornost tímto způsobem. Další strategií je předjímání, kdy se dítě chrání tím, že očekává další ztráty a tyto ztráty předvídá.

4.1. Prožívání v jednotlivých etapách vývoje

Každý jedinec je individuální, a tak se liší i jeho prožívání v náročných životních situacích, což respondenti mého průzkumu uváděli ve svých odpovědích, na které odkazují v praktické části. Na základě odborné literatury popíši prožívání v jednotlivých stádiích vývoje člověka.

Rozvod a rozpad rodiny je velice náročné období, a to jak pro přímo zúčastněné, což jsou rodiče a děti, tak i pro širší rodinu. Matějček (2002) poukazuje na to, že se jedná o období, které je provázeno stresem a frustrací a jehož důsledky mohou zúčastněné ovlivňovat po zbytek života.

Na začátku života je pro dítě velmi důležitá jeho vazba na rodiče. Rodina mu zaručuje pocit bezpečí a jistoty. Dítě samo sebe vnímá očima svých pečovatelů. Pokud dostává, co potřebuje, jsou uspokojovány jeho potřeby a je pokládáno za žádoucí, cítí se dítě žádané a milované. V opačném případě, kdy potřeby dítěte nejsou uspokojovány a necítí se hodnotně, dítě samo sebe pokládá za přítěž a začne se tak i chovat (Matoušek a kol., 2015).

Jak uvádí Špaňhelová (2010), dítě si v rozvodové situaci klade mnoho otázek, na které si není samo schopné odpovědět. Provází ho pocit nejistoty a strachu. Aby byla rozvodová situace pro rodiče a děti co nejšetrnější, je důležité, aby si rodina stanovila pravidla, kterými se bude během rozvodu – ale i po něm – řídit. Stěžejním bodem je komunikace mezi rodičem a dítětem, která se nesnaží manipulovat.

Ve společnosti podle Smitha (2004) přetrvává všeobecný názor, že rozvod vrhá na dítě především negativní důsledky. Negativním důsledkům rozvodu lze však zabránit. Do značné míry jsou důsledky závislé na tom, jaký vztah spolu budou mít rodiče po rozvodu. Rodiče by měli odložit do pozadí své vlastní pocity křivdy a hněvu vůči partnerovi a podřídit vše potřebám dítěte.

4.1.1. Novorozenec a kojeneček

Novorozenecké období trvá okolo jednoho měsíce. Jedná se o období, kdy se dítě adaptuje na nové prostředí. Z prenatálního období má zkušenosti v oblasti sluchového vnímání a dokáže rozlišovat zvukové podněty. Rozvoj zrakového vnímání se teprve začíná vyvíjet. Následuje kojenecké období, které trvá od jednoho měsíce do jednoho roku. V tomto věku dochází k rozvoji kompetencí, které jsou důležité pro budoucí osamostatnění dítěte a jsou stimulovány právě matkou. Dítě si na základě svých preferencí vybírá podněty, které jsou spojeny s různými prožitky. Pozitivní podněty dítě stimulují a negativní ho utlumují. Negativní zkušenosti by neměly převažovat, protože dítě odrazují od kontaktu s okolním světem. Základem jistoty a bezpečí je hlavně dobrý vztah s oběma pečovateli (Vágnerová, 2012).

Přestože dítě v tomto věku nechápe význam slov, jako je rodina a rozvod, je podle Špaňhelové (2010) schopno rozeznat atmosféru, ve které se nachází, a to na základě podnětů, které k němu přicházejí. Rozeznává klidnou komunikaci a rozpoložení člověka, který o něj pečuje. Pokud dítě cítí z pečujících osob neklid, může se to projevit na jeho chování, a to ve formě větší pláčivosti, neklidem nebo častějším buzením. I když v rodině probíhá rozvod, je důležité, aby dítě mělo vztah k oběma rodičům.

Smith (2004) dále uvádí, že dítě reaguje na rozpoložení pečující osoby. Pokud se směje a má dobrou náladu, lze očekávat, že i dítě se bude smát. Pokud se v rodině objevuje náznak nepřátelských vztahů, dítě na ně reaguje zvýšenou plačtivostí, podrážděním a nespavostí, na zvyšování hlasu v domácnosti reaguje grimasami v obličeji.

4.1.2. Batole

Období věku batolete trvá od jednoho roku do tří let. Toto období je charakteristické osamostatňováním a uvolňováním vazeb. Emoční prožívání v batolecím věku má svá specifika. S rozvojem sebeuvědomění se přibližně v druhém roce objevují afektivní projevy. Na aktuální frustraci batole reaguje hněvem a vztekem. Objevuje se také pocit strachu, který je ve většině případů vyvolaný neuspokojováním potřeb dítěte. Narůstá také intenzita separační úzkosti, která vzniká v důsledku uvědomění si vlastní existence oddělené od matky (Vágnerová, 2012).

V tomto věku již dítě chápe význam a obsah slov a také jednoduché souvislosti. Rodina by tak pro ně měla znamenat pocit jistoty a bezpečí. Podle toho, jak si dítě v tomto věku hraje, můžeme pozorovat aktuální dění v rodině a zároveň můžeme pozorovat i prožívání dítěte v této náročné situaci (Špaňhelová, 2010).

4.1.3. Předškolní věk

Předškolní období trvá od tří do šesti až sedmi let. Konec této fáze je určen jak fyzickým věkem, tak i zahájením školní docházky. Pro toto období je charakteristická stabilizace pozic dítěte ve světě. Emoční prožívání předškolního dítěte je velmi intenzivní a rychle přechází mezi veselostí a smutkem. Prožívání je úzce spojeno s aktuálním děním a závisí na momentálním uspokojení či neuspokojení potřeb. Rodiče jsou pro dítě emoční autoritou a rozpad rodiny představuje specifickou psychosociální zátěž. Jedná se o velký zásah do bezpečného světa dítěte, a to i z důvodu, že dítě chápe rodinu jako něco trvalého. Rozpad rodiny mění jeho postoj k lidem i k sobě samému. Dítě není schopné pochopit důvod rozchodu rodičů, protože se na problém dívá egocentricky (Vágnerová, 2012). Dítě tak nesprávně vyhodnotí situaci a může se považovat za viníka.

V tomto věku je dítě zásadně ovlivněno autoritami, kterým nejvíce důvěřuje. Velkou roli zde hraje i fantazie a představivost, na jejichž základě si dítě vytváří úsudky a vyvozuje závěry. Může se např. stát, že dítě zcela nepochopí kontext problému a na základě toho si vyvodí, že se jeho rodiče rozvádějí. Je klíčové, aby rodič komunikoval s dítětem a dozvěděl se o úvahách, které dítě zneklidňují (Špaňhelová, 2010). Je však nutné specifikovat, že je zásadní rozdíl mezi schopností a ochotou dítěti pomoci. Rodič může

jevit snahu o pomoc, ta však nemusí být podpořena schopností mu skutečně pomoci. V takovém případě je vhodná pomoc odborníka.

Jak uvádí Smith (2004), dítě je středem vesmíru a věří, že věci se dějí kvůli němu, a pokud se děje něco špatného, považuje to za svou vinu. Předškolák přesně nerozumí situaci kolem rozvodu a nedokáže vyjádřit své složité pocity.

4.1.4. Školní věk

Jedná se o období, kdy dítě navštěvuje základní školu, a lze ho rozdělit na tři fáze. Raný školní věk, který začíná nástupem do školy, což je přibližně od šesti do devíti let. V této fázi je charakteristická změna sociálního postavení dítěte, která stimuluje jeho pozdější vývoj. Zvyšuje se vzdělanostní úroveň dítěte – učí se číst, psát a počítat. Střední školní věk trvá od devíti do jedenácti až dvanácti let. Dítě si vytváří pozici, která určí jeho budoucí sociální postavení. Starší školní věk je obdobím druhého stupně základní školy a trvá do ukončení povinné školní docházky, tedy přibližně do patnácti let. Zrání CNS se projevuje zvýšením emoční stability a odolnosti vůči stresu, nastává tak propojení emočního hodnocení a racionálního uvažování, kdy si dítě vykládá emoční prožitky logickým způsobem. Rodina představuje stabilní komplex, který je projevem vztahu mezi rodiči a dítětem. V případě rozpadu rodiny přestává být rodinné zázemí samozřejmostí a je nutné situaci nějak vyřešit, vysvětlit a najít příčinu (Vágnerová, 2012).

V mladším školním věku se u dítěte projevuje vyšší rozumová zralost. Chápe argumenty a důvody rodiče a ve většině případů dokáže pochopit, proč k rozvodu došlo. S celou rozvodovou situací je plně konfrontováno a je schopno vytvořit si svůj názor a postoj. Dítě má v tomto věku tendenci zjišťovat, na čí straně je pravda, a proto se snaží získávat informace od obou rodičů a následně je porovnává (Špaňhelová, 2010).

„Někteří lidé zastávají názor, že děti mladšího školního věku jsou rozvodem rodičů zasaženy hlouběji než děti jiných věkových skupin.“ (Smith, 2004, s. 43). Rodina zaujímá v životě dítěte důležitou složku a odchod jednoho z rodičů může otřást jejich důvěrou. Dítě začíná chápat trvalost situace a opouští ho naděje, že se rodič vrátí. U dětí se také může objevovat zvýšená touha po pozornosti, která se projevuje nepřiměřeným chováním ve škole (Smith, 2004).

4.1.5. Dospívání

Jedná se o jakousi přechodnou dobu mezi dětstvím a dospělostí. Trvá do dvaceti let. Během této fáze dochází ke kompletní proměně osobnosti, a to ve všech oblastech. Dospívání lze rozdělit na dvě fáze: raná adolescence a pozdní adolescence. Druhá fáze je

zaměřena především na rozvoj a hledání vlastní identity jedince. Obecně se dá říci, že dívky dospívají dříve než chlapci. Hormonální přeměna u dospívajících stimuluje změny v oblasti emočního prožívání, což se projevuje emočními změnami, větší labilitou a tendencí reagovat přehnaně na běžné podněty. Některé proměny v období dospívání jsou závislé na rodině a na vztazích, které mezi sebou její členové mají, zejména pak záleží na tom, jak rodina dokáže reagovat na potřeby dospívajících. Doba dospívání je náročná zejména kvůli udržení přijatelných vztahů s rodiči (Vágnerová, 2012).

Podle Špaňhelové (2010) je oproti mladšímu školnímu věku, které je z psychického hlediska celkově bezproblémové, období puberty náročné jak pro rodiče, tak i pro samotné dítě. Dítě v tomto věku pocítuje jakousi disharmonii, která ovlivňuje i jeho názory. Je kritické k sobě a ke svému okolí. Často se stává, že dítě se ztotožňuje s názorem jednoho rodiče a vzápětí se vůči němu staví do opozice. Je důležité, aby mělo dítě prostor a čas k vyjádření, a tak mělo možnost uvolnit své emoce.

Smith (2004, s. 45) specifikuje období dospívání takto: *„Dospívající mladí lidé jsou velmi zranitelní, protože se rmoutí stejně jako děti, ale současně už začínají chápat svět dospělých, neboť se sami považují za dospělé.“* U dospívajícího se často objevuje obava, zda bude v budoucnosti schopen navázat důvěrné vztahy. Je to způsobeno tím, že jsou svědky selhání manželství svých rodičů.

5. Partnerské vztahy

Již od dětství je každý z nás konfrontován se vztahy. Jako první partnerský vztah se nám ukazuje vztah našich rodičů, který se pro nás později může stát jakýmsi vzorem, ze kterého sami můžeme ve svých partnerských vztazích vycházet. Partnerství je zároveň vnímáno jako jeden z hlavních milníků života. Z rodiny si můžeme odnést nejen to, co je na první pohled zřejmé, jako je barva očí nebo tvar nosu. Rodina do života přináší pojetí o tom, co je rodina, očekávání vůči partnerovi/partnerce, způsob řešení konfliktů, ale i traumata a strach.

Pojetí partnerského vztahu podle Vágnerové (2000) ovlivňuje nejen individuální zkušenost z dětství, ale i vývojová úroveň jedince a jeho potřeby.

Vztahy jsou bezesporu zásadním tématem mezi mladými lidmi. Mladí lidé mají aktuálně oproti svým rodičům více prostoru a času vstupovat do vyššího počtu partnerských vztahů. Současná generace má tedy mnohem více možností pro utváření vlastní identity ve vztahu a získávání zkušeností s partnerstvím, které jsou pro vztah důležité, a to ještě předtím, než dojde k zásadnímu rozhodnutí o uzavření dlouhodobého závazku v podobě manželství (Lacinová, Ježek, Macek (eds.), 2016).

Jak uvádějí Hasmanová, Marhánková a Kreidl (2012), partnerské vztahy také velmi významně ovlivňují životní dráhy. Životní dráhy nám ukazují propojenost našich životů s ostatními lidmi, kdy je utvářena představa, jak by měl vlastně vypadat náš život – v jakých životních obdobích je vhodné vstoupit do manželství, kdy mít děti. Žijeme tedy život v podmínkách, které si neurčujeme, ale které vycházejí z očekávání dané společnosti. Životní dráhy můžeme označit jako sled životních událostí, kterými jsou vymezené jednotlivé fáze života člověka a odpovídají jim konkrétní role a sociální statusy. „*Ty pak ovlivňují směr našeho života prostřednictvím norem a očekávání spojených s určitým věkem či vlivem jednotlivých společenských struktur a institucí.*“ (Hasmanová Marhánková, Kreidl, 2012, s. 11).

Podle Vágnerové (2012) jsou pro dospívajícího jedince přátelské vztahy důležitým zdrojem emoční podpory. V tomto období dospívající zkouší první experimentování s partnerskými vztahy, kdy zpočátku jedná především ze zvědavosti. Adolescenta začínají přitahovat jedinci opačného (popřípadě stejného) pohlaví a první vztahy se nesou v charakteru experimentace a většinou dlouho netrvají. První snahy o partnerský vztah mohou nést dočasné základní znaky intimity, kam patří zejména sdílení pocitů, emoční opora, otevřená komunikace a vzájemné porozumění. Milostný vztah v období dospívání provází typické fáze. První je fáze platonické zamilovanosti, kdy převažuje potřeba

blízkosti určitého jedince, který je často idealizován. Přesto však k navázání vztahu dojít nemusí. Fáze navázání vztahu má charakter romantické lásky. V této fázi se objevuje pocit výlučnosti, kdy se partnerům jeví jejich vztah jako jedinečný a schopný překonat veškeré překážky.

Venglářová (2008) ve své knize rozlišuje několik fází partnerství. První fáze se označuje jako fáze zamilovanosti, kdy na začátku stojí přitažlivost. Může se jednat o pocit spříznění duší, „přeskočení jiskry“, ale důležitou roli hraje i sexuální přitažlivost mezi jedinci. Charakteristickým znakem v této fázi je, že partneri nevidí jeden druhého objektivně a mají tendenci nadhodnocovat partnerovy pozitivní stránky. Cit se postupně změní ve stav, který označujeme jako láska. Tato fáze již není tolik bouřlivá a jde v ní spíše o uspokojování citových a tělesných potřeb, ale i o rozvoj osobnosti partnerů. Vztah jim přináší uspokojení a radost. Partnerství je fáze, kdy se partneri již dostatečně znají, respektují své potřeby a mají od sebe reálná očekávání. Objevuje se spolupráce na chodu domácnosti, popřípadě počátky péče o děti.

Láska je neomezená, nezná hranic ani podmínek. Zbytek by se dle mého názoru dal označit za společenský konstrukt. Během života se mění naše nároky a potřeby, které se odráží i ve vztazích. Každý vztah, ať už romantický, rodinný nebo přátelský, je unikátní.

5.1. Volba partnera

Se vstupem do vztahu přicházejí i určitá očekávání každého z partnerů. Tato očekávání jsou zároveň ovlivněna modelem partnerského soužití rodičů. Vliv mají ovšem i zvyky a kultura, ze které pocházíme (Venglářová, 2008). Vágnerová (2000) dále uvádí, že volbu partnera ovlivňuje i sociální zkušenost získaná během dětství v orientační rodině.

Podle Matouška (1993) mohou být tato očekávání vědomá i nevědomá a figurují v nich zejména rodiče. Rodič může působit jako pozitivní model, ale i odstrašující případ. Rodina orientační významně ovlivňuje rodinu prokreační. V případě svazku dochází ke spojení dvou tradic, kdy dítě napodobuje model chování podle rodičovského vzoru, konkrétně rodiče stejného pohlaví. V případě nepřítomnosti rodičovského vzoru dochází u dítěte k vytvoření hendikepu. Podle rodičovského vzoru si dítě osvojuje chování ve vztahu k opačnému pohlaví.

Šmolka (2005) shrnuje dvě teorie volby partnera:

- Homogamie – výběr partnera podle principu podobnosti
- Heterogamie – výběr partnera podle principu odlišnosti

Matějková (2007) ve své knize uvedla několik teorií při volbě partnera:

- Duplikační teorie rodičovského principu (Budy) – jedná se o tendenci hledat si podobného partnera, jako je vlastní rodič
- Duplikační sourozenecký princip (Toman) – vychází z pořadí narození partnerů
- Teorie komplementarity potřeb (Winch) – protikladní partneři se přitahují
- Teorie výměny – volbu partnera ovlivňují osobnostní plusy a minusy
- Teorie návratu domů (De Angelis) – tendence vyhledávat emocionální situace, které jsme prožili v dětství, bez ohledu na to, zda tyto prožitky byly pozitivní či negativní
- Teorie dokončování neuzavřených emocionální situací z dětství (De Angelis) – tendence podvědomě dokončit neuzavřené emocionální zkušenosti s partnerem opakovaně prožíváme dramata z dětství

V původní rodině dochází k formulaci postojů, k vytváření životních hodnot a k poznávání modelů rodinného i partnerského fungování. Tyto modely mohou pro jedince sloužit jako pozitivní příklad k nápodobě, ale i negativní příklad, kterému se pokouší vyhýbat (Šmolka, 2005).

Studie zaměřená na následky rozvodu a následné vztahy dětí v dospělosti vykazuje, že si děti podvědomě volí partnera s podobnými rysy, jako má jeden z jejich rodičů. Výzkum dále prokázal, že děti z rozvedených rodin se více zaměřují na své romantické vztahy a také na nich více pracují. V důsledku rozvodu se objevuje záměrné vyhýbání se podobnému selhání ve vztahu jako u rodičů (South, 2013).

5.2. Hodnoty ve vztahu

Rodinné chování neustále prochází celou řadou změn, které ovlivňují sňatečnost, ale i plodnost. Mezi hlavní příčiny těchto změn patří zejména změna v hodnotové orientaci jedinců, kdy se do popředí dostává zdůrazňování životního stylu (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

Současná mladá generace, tedy lidé mezi dvaceti a třiceti lety, jsou označováni jako sobečtí, myslící jen na sebe a jejich výraznou vlastností je lenost. Zároveň se u nich vyskytují přehnané nároky ve všech oblastech života. Tento pohled je však jen jedna strana mince. Chování mladých lidí lze spíše hodnotit jako přizpůsobující se aktuální situaci a možnostem (Lacinová, Ježek, Macek (eds.), 2016).

Pavel Říčan (2004) popisuje v bodech intimitu jako milostný vztah v silném psychologickém smyslu:

- Tělesná a duševní něha
- Sebeotevření
- Důvěra bez výhrad
- Vzájemná úcta, respekt
- Pravdivé poznání partnera
- Pravdivé poznání vlastních citů k partnerovi
- Společné dílo, záměry a plány, sdílená budoucnost
- Hravost, tvořivost, smysl pro humor
- Objevování
- Výlučnost

Podobný životní styl a hodnoty jsou v partnerském vztahu velmi důležité, přispívají ke spokojenosti partnerského vztahu. Matějková (2007) zároveň podotýká, že životní styl a hodnoty partnera nelze zpočátku zcela pozorovat. K jejich odhalení přispěje až společné bydlení partnerů.

Na základě studia teorie jsem vypracovala souhrn hodnot, na které odkazují výsledky praktické části. Zde se zmiňuji o jednotlivých hodnotách.

- Kompromis

Rozdílné potřeby a zájmy obou partnerů přicházejí do vzájemné interakce. Jedinou adekvátní možností, jak vyřešit konfliktní situaci, je vytvořit kompromis (Novák, 2007). Z dlouhodobého hlediska jsou úspěšnější partnerství, kde dochází ke snaze o kompromis a oceňování snahy (Venglářová, 2008). Technika kompromisu usnadňuje partnerům nalezení společného a přijatelného řešení v konfliktní situaci. Stěžejním bodem je nalézt pro obě zúčastněné strany přijatelnou alternativu (Matějková, 2007). Umění kompromisu se uplatňuje v celé řadě situací, a to nejen ve vztahu, ale i v životě.

- Respekt

Podle Matějkové (2007) by měl vztah mezi dvěma dospělými lidmi vypadat následujícím způsobem a vyznačovat se především tolerancí a respektem. „*Oba partneři se snaží nemít neadekvátní nároky jeden na druhého. Naopak. Snaží se analyzovat situaci a mít přiměřené požadavky.*“ (Matějková, 2007, s. 106). Klimeš (2015) zase podotýká, že je důležité znát partnerovy reálné možnosti, respektovat je a neulpívat na svých nárocích.

- Důvěra

Důvěru lze charakterizovat jako základní stavební prvek každého vztahu. Zároveň se jedná o hodnotu, která se ve vztahu buduje dlouhodobě. Pokud dojde k jejímu narušení, je těžké ji opět obnovit. Narušení může způsobit například nevěra. Venglářová (2008) uvádí, že v některých případech je nemožné důvěru obnovit. Pokud vztah trvá déle než 3 roky, jedná se o vztah založený na důvěře, vzájemné blízkosti a podpoře. Na rozdíl od fáze zamilovanosti, pro kterou je typická vášeň a slepý obdiv, partneři vzájemně znají své nedostatky a respektují je (Matějková, 2009). Plzák (2010) vnímá důvěru jako zásadní ukazatel manželské lásky.

- Společné zájmy

Plzák (2010) uvádí, že manželství není závislé na tom, zda mají manželé společné zájmy. Zároveň uvádí, že je podstatné, aby partneři navzájem respektovali a tolerovali své zájmy. Důvodem, proč mají muži větší tendenci pěstovat zájmy, je ten, že jsou ve své podstatě na rozdíl od žen více hraví, zatímco ženy jsou více věčné. Podobného názoru je i Venglářová (2008), podle které rovněž sdílení zájmů není základním předpokladem pro fungování vztahu. Zásadní pro fungování je ochota se respektovat.

- Tolerance

„Běžná míra individuální svobody a tolerance k svérázu osobnostního chování je vyšší vůči mužům.“ (Novák, 2007, s. 17). Podle Matějkové (2007) jsou partneři na počátku vztahu vzájemně okouzlení především vlastnostmi, které sami u sebe postrádají. Postupem času dochází k zevšednění partnerů a vlastnosti, které partnerům zpočátku připadaly atraktivní, později vnímají jako negativní. Tolerance je do značné míry ovlivněna výchovou, osobností a životní zkušeností. Postupné uvědomění každého z partnerů o tom, že není bezchybný, vede k vyšší míře tolerance (Matějková, 2007).

- Svoboda

Nedostatek prostoru a příliš velká míra kontroly vyvolává v partnerovi pocit nesvobody a pronásledování. Způsoby projevení citů mohou v některých případech zapříčinit zlobu, pocit manipulace a kontrolování. Podle Matějkové (2007) je důležité si uvědomit, že *„můj partner má též právo svobodně se rozhodnout, jak se bude chovat, jak bude komunikovat či co právě pro mě udělá a co naopak udělat nechce.“* (Matějková, 2007, s. 25).

- Porozumění

Za duševní porozumění označujeme situaci, kdy je u párů viditelná spokojenost a štěstí. U žen se v dlouhodobém vztahu objevuje pocit nedostatku porozumění (Venglářová,

2008). Matějková (2007) zároveň podotýká, že není možné nalézt partnera, který nám plně porozumí. Jde pouze o iluzi a u některých jedinců i nekonečné hledání idylického partnera.

II. Praktická část

6. Základní informace

6.1. Cíl průzkumu

V průzkumné části bakalářské práce se zaměřím na výpovědi mladých dospělých ve věku od dvaceti do třiceti let. Cílem průzkumu je na základě rozhovoru získat data týkající se aktuálních výpovědí mladých dospělých, kteří zažili rozpad své původní rodiny. Mým záměrem je zjistit, jak jedinci, kteří si prošli rozvodem, nahlíží na základní pojmy a instituce jako rodina, manželství a partnerské vztahy právě v důsledku prožitku rozvodu a do jaké míry je jejich názor ovlivněn. Zda se budou jejich odpovědi shodovat nebo naopak rozcházet.

6.2. Metoda průzkumu

V praktické části jsem použila k získávání dat kvalitativní metodu – rozhovor. Polostrukturovaný rozhovor rozdělují na tři okruhy týkající se dané problematiky – názory respondentů na rodinu, manželství, rozvod a vztahy.

Jak uvádí Hendl (2005), na základě výzkumného tématu jsou zvoleny základní výzkumné otázky. Ty pak mohou být v průběhu výzkumu modifikovány, popřípadě doplňovány podle potřeby výzkumníka. Kvalitativní výzkum je založen na zkoumání sociálního nebo lidského problému a jedná se o pružný typ výzkumu.

Rozhovor se často uplatňuje v celé řadě oborů, jako je psychologie, pedagogika, andragogika, sociologie. Používá se při kvalitativních i kvantitativních výzkumech. Pro polostrukturovaný rozhovor je charakteristické, že se jedná o připravený soubor otázek na konkrétní téma (Reichel, 2009).

Otázky použité v rozhovoru:

- 1) *Co pro Vás představuje pojem rodina?*
- 2) *Jaký je Váš názor na manželství?*
- 3) *Co si myslíte, že vedlo Vaše rodiče k rozvodu?*
- 4) *Kolik Vám bylo let v době rozvodu rodičů a jak jste se v této situaci cítil/a?*
- 5) *Jak nahlížíte na partnerské vztahy? Kolik vážnějších jste jich doposud měl/a?*
- 6) *V čem si myslíte, že se ve svých vztazích od svých rodičů odlišujete? Snažíte se např. něčeho vyvarovat?*
- 7) *V čem si myslíte, že Vás ovlivnil rozvod Vašich rodičů v oblasti vztahů?*
- 8) *Na jakých hodnotách se podle Vás zakládá funkční vztah?*

9) *Máte obavu, že Vás jednou potká rozvod?*

6.3. Charakteristika zkoumaného vzorku

Celkem na průzkumu participovalo deset respondentů. Respondenty jsem vybírala podle následujících kritérií – u respondentů došlo k rozpadu jejich původní rodiny, nacházejí se ve věku od dvaceti do třiceti let. Konkrétně se jedná o čtyři muže a šest žen. Respondenty jsem cíleně hledala mezi svými známými a přáteli. Důvodem mého rozhodnutí bylo, že jsem předpokládala, že tak bude pro respondenty snazší hovořit o tak osobním tématu jako právě rozvod rodičů. Jelikož jsem se s respondenty osobně znala, navazování kontaktu bylo snazší a rozhovor probíhal klidným a uvolněným způsobem. Některé respondenty se mi nakonec podařilo vyhledat přes další osoby. Jeden z respondentů rozhovor nakonec odmítl. Všechny rozhovory jsem provedla během září a října 2022. Většina rozhovorů se uskutečnila formou osobní schůzky. Jednalo se celkem o sedm rozhovorů, přičemž další tři rozhovory proběhly formou videohovoru přes aplikaci FaceTime. Poslední, tedy desátý, jsem doplnila 20. října 2022. Nejdelší trval 34 minut a nejkratší 10 minut. Průměrná délka rozhovoru je tedy 22 minut a odvíjela se od sdílnosti a času respondenta. Charakteristiku jednotlivých respondentů uvádím v následující tabulce.

6.4. Tabulka s respondenty

	Pohlaví	Věk	Počet vztahů	Vzdělání	Zaměstnání
Respondent č. 1	Žena	24	2	SŠ	Student VŠ
Respondent č. 2	Muž	26	4	SŠ	Obchodní technik
Respondent č. 3	Muž	25	2	SŠ	Mechanik seřizovač
Respondent č. 4	Muž	25	1,5	VŠ	Učitel na SŠ
Respondent č. 5	Žena	23	1	SŠ	Učitelka v MŠ
Respondent č. 6	Žena	24	3	SŠ	Montážní dělník
Respondent č. 7	Muž	23	2	SŠ	Student VŠ
Respondent č. 8	Žena	24	0	SŠ	Student VŠ
Respondent č. 9	Žena	21	2	SŠ	Učitelka MŠ
Respondent č. 10	Žena	24	1	SŠ	Učitelka v MŠ

7. Výsledky průzkumu

Respondenti měli v rámci rozhovoru odpovědět na devět otázek.

1. Co pro Vás představuje pojem rodina?

Z výpovědí respondentů se dozvídáme, že respondent č. 1, 2, 3, 7, 8 a 10 zastávají názor, že rodina představuje jistotu, bezpečí, lásku, důvěru a pocit domova, kde můžeme sdílet své problémy s našimi nejbližšími beze strachu z odmítnutí. Respondentka č. 1 uvádí: „*Když se řekne rodina, tak si představím bezpečí, lásku a jistotu.*“ Dále také zmiňuje, že rodina jsou pro ni její nejbližší, konkrétně matka, bratr, současný přítel a dvě kočky. Respondent č. 2 zastává názor, že: „*Rodina jsou pro mě dva dospělí lidi, je úplně jedno, jakýho jsou pohlaví, a prostě nějaký dítě.*“ Dále zmiňuje domov. Z výpovědi respondenta č. 3 se dozvídáme: „*Táta, máma, brácha, ségra. To je moje rodina.*“ Dále v rozhovoru zmínil, že se jedná o jedince, na které se může obracet se svými problémy, což zmiňuje i respondent č. 7. Podle respondentů č. 4, 6 a 7 představuje rodina skupinu, která sdílí stejnou genetickou informaci, kterou nemůžeme ovlivnit a musíme ji pouze akceptovat. Respondentka č. 6 uvádí jako nejdůležitější stavební prvek rodiny matku. Také poukazuje na to, že rodina je místem, kde se člověk cítí doma, a dodává: „*Ale já to tak nemám.*“ Respondentky č. 5 a 9 jsou přesvědčeny, že rodina je „*nejdůležitější článek v životě člověka.*“ Respondentka č. 5 dále dodává, že rodina zahrnuje užší členy rodiny, ale i širší příbuzenstvo. Dále uvádí, že je zdrojem radosti, lásky, pochopení, ale také bolesti a strachu. Respondentka č. 9 zároveň podotýká, že se „*nemusí jednat pouze o pokrevní rodinu, ale i o ty, kterým bezmezně věříme a považujeme je za rodinu.*“ Podobného názoru je i respondentka č. 10, která uvádí, že rodina „*mohou být lidé, co se do rodiny přidali.*“

2. Jaký je Váš názor na manželství?

Na tom, že je manželství zbytečné, se shodlo 7 z 10 respondentů – respondenti č. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 10. Respondentka č. 1 uvádí, že manželství je „*do určité míry zbytečné, když se mají dva lidi rádi, tak se přece nemusí brát.*“ Dále zmiňuje, že lidé se s přibývajícím věkem mění a mohou si přestat rozumět. Respondent č. 2 vnímá manželství jako „*lásku vázanou byrokracií.*“ Podotýká: „*Je to krásná věc, ale dobrá věc to podle mě není.*“ Respondent č. 3 je toho názoru, že se dá žít i bez manželství, ale nevnímá ho jako omezující věc. Respondent č. 4 zase poukazuje na to, že se jedná o legislativní akt, který přináší určité právní výhody. Uvádí, že: „*Subjektivně to pro mě znamená spíš něco negativního, kdy mám pocit, že je to něco, co by mě svázalo. Já v tom nevidím žádnéj smysl kromě toho právního smyslu.*“ Respondentka č. 6 je přesvědčena, že manželství nemá smysl. Dále také zmiňuje, že v současné době se lidé k sobě nechovají hezky a neváží si

jeden druhého, a tak manželství pozbývá smyslu. Podle respondenta č. 7 je manželství přežitek doby. Zmiňuje, že po zahájení pracovní kariéry se jedná o logický krok, který následuje, a konstatuje, že podle jeho názoru se lidé s nižším vzděláním vdávají a mají dříve děti. U respondentky č. 10 je názor na manželství obdobný. Především je nevnímá jako důležité pro vyvrcholení vztahu a konstatuje, že se dá se žít i bez manželství. Jiného názoru jsou respondentky č. 5 a 9, u kterých se pohled na manželství výrazně odlišuje. Respondentka č. 5 uvádí: „*Vnímám ho jako silné citové spojení dvou lidí, kteří se milují.*“ Podobného názoru je i respondentka č. 9, která manželství považuje za vyvrcholení vztahu. Respondentka č. 8 uvádí: „*Manželství pro mě nemá příliš velkou hodnotu.*“ Přesto nezavrhuje jeho koncepci.

3. Co si myslíte, že vedlo Vaše rodiče k rozvodu?

Na základě výpovědí respondentů lze odpovědi rozdělit do několika skupin. Mezi nejčastěji uváděné příčiny patří alkohol, který zmínili 4 z 10 respondentů. Konkrétně se jednalo o respondenty č. 1, 3, 6 a 10. Nevěru uvedli respondenti č. 2, 6 a 10. Dále respondenti označovali za problém skutečnost, že si „*rodiče si přestali rozumět.*“ Tuto odpověď uvedli respondenti č. 4, 5 a 9. Respondenti č. 4 a 6 také zmiňují nevyzrálou svých rodičů a jejich nepřipravenost na dlouhodobý vztah. Respondenti č. 6 a 8 zmiňují problémovou tchýni a s tím spojenou absenci soukromí. Respondent č. 1 a 10 dále řadí mezi problémy hádky. Zcela odlišnou odpověď uvedl respondent č. 7, který popisuje workoholismus a postupné odcizení. Respondentka č. 1 uvádí, že rozvod zažila celkem dvakrát. Jedná o jediného respondenta v této studii s opakovanou rozvodovou zkušeností. První rozvod si dle svých slov nepamatuje kvůli nízkému věku. V případě druhého se jednalo o problémy s alkoholem, financemi, hádky a agresivní projevy ze strany otce zapříčiněné užíváním alkoholu. Dle respondenta č. 2 zapříčila rozvod nevěra. Podle jeho názoru „*fyzická nevěra*“ není důvodem k rozvodu. „*Mě třeba by víc ranila citová nevěra než ta fyzická.*“ Respondent č. 3 přímo označuje jako problematický alkoholismus. Respondent č. 4 konstatoval, že příčina byla nejspíš v odlišném přístupu k životu a v nevyzrálosti jeho rodičů. Respondentka č. 5 uvádí, že přibývajících nelehkých situací a problémy vedly k rozvodu. Podotýká, že „*pokud ve vztahu není pevný základ, není možné, aby vztah vydržel zátěž, která postupem času přichází.*“ Respondentka č. 6 uvedla alkohol, nevyzrálou tchýni a nevěru. „*Asi chtěli tak moc vyhovět všem, že se opravdu nezamysleli nad tím, co oni chtěli.*“ Názor, že rozvrat manželství zapříčil workoholismus a postupné odcizení, zastává respondent č. 7. Zároveň podotýká: „*Nebyl tam žádný zásadní problém, jen si přestali být blízcí.*“ Dle respondentky č. 8 hrála významnou roli tchýně, která přímo

zasahovala do vztahu a tím zapříčila absenci soukromí. Respondentka č. 9 uvádí, že si rodiče vůbec nerozuměli. „*Myslím si, že problém manželství našich rodičů je ten, že prostě dospěli k závěru, že je dobré se vzít, byli k tomu vedeni, že je to prostě správná věc.*“ V případě respondentky č. 10 se jednalo o alkohol, nevěru a hádky.

4. Kolik Vám bylo let v době rozvodu rodičů a jak jste se v této situaci cítil/a?

Respondenty jsem seřadila podle časové osy rozvodu. V batolecím období zažili rozvod 2 respondenti (1, 4) a jejich odpovědi se shodují. Díky k nízkému věku si rozvod nepamatují. Respondent č. 4 danou otázku komentuje slovy: „*Máma vždycky vypráví, že jsem měl často nějakou nemoc.*“ Předškolní věk zmiňují dva respondenti (6, 9). Oba respondenti jsou podobného názoru, že ačkoliv se jedná o poměrně nízký věk, dobře si uvědomovali nastalou situaci a rozvod se jich velmi dotknul. Respondentka č. 6 rovněž uvedla, že díky chování ze strany otce trpěla opožděným vývojem řeči. Respondentka č. 9 zase dodává: „*Myslela jsem si, že za to můžu já s bráchou.*“ Střední školní věk jsem zaznamenala u jednoho respondenta (8). Respondentka č. 8 konstatovala, že rozvod vnímala jako zradu ze strany rodičů, a zároveň doufala, že se k sobě vrátí. Ve starším školním věku prožili rozvod celkem dva respondenti (1, 5). Poukazovali především na psychické problémy způsobené rozvodem a úzkost. Respondentka č. 1 podotýká, že užívala antidepresiva kvůli úzkosti. Respondentka č. 5 uvádí: „*Cítila jsem, jako by se mi rozpadl důležitý článek v životě.*“ Stejně jako respondentka č. 8 si přála, aby se k sobě rodiče vrátili. Nejvíce respondentů si prožilo rozvod v období adolescence (2, 3, 7, 10). U těchto respondentů byl především zmiňován nepříjemný pocit, strach, prázdnota, nejistota a lítost. Respondenti č. 2, 3 a 7 se shodují, že jim celé situace bylo líto. Respondenti č. 3 a 7 dále zmiňují pocit strachu z „*toho, co bude*“. Respondentka č. 10 zase podotýká, že se bála chodit domů a zůstávala záměrně déle ve škole.

5. Jak nahlížíte na partnerské vztahy? Kolik vážnějších jste jich doposud měl/a?

Respondentka č. 1 uvádí, že se na partnerské vztahy „*dívá s rezervou.*“ Podotýká, že zájem o opačné pohlaví začala projevovat až na vysoké škole. Podle svých slov se bojí vztahů a celkově má problém s muži. Dále zmiňuje, že byla promiskuitní. Měla dva vážné vztahy. Podle názoru respondenta č. 2 „*je vztah lepší věc než manželství,*“ což odůvodňuje tvrzením, že se nejedná o příliš fixovanou záležitost. Měl čtyři vážné vztahy. Respondent č. 3 uvedl, že začal navazovat vztahy až později. Dle jeho slov mu vyhovovalo být sám. Celkově měl dva vážné vztahy. Respondent č. 4 vnímá vztahy „*jako něco, co je pro mě těžko dosažitelný, co moc nevím, jak bych měl vytvářet.*“ Má pocit, že se neměl kde inspirovat, a podle svých slov měl „*1,5 vážný vztah.*“ Respondentka č. 5 nahlíží na vztahy

s úctou a respektem, ale zároveň podotýká, že „*má v hlavě jakousi brzdu.*“ Má jeden vážný vztah, který trvá již několik let. Respondentka č. 6 uvádí, že nechtěla navazovat citové ani intimní vztahy. Podotýká, že důvodem je zřejmě chování jejího otce a proto, jak sama říká, nemá žádnou důvěru v muže. Stejně jako respondentka č. 1 zmiňuje promiskuitu, tedy větší množství sexuálních partnerů. Měla tři vztahy. Podle názoru respondenta č. 7 jsou partnerské vztahy „*vzájemná práce a trošku i sázka do loterie.*“ Uvedl, že měl dva vztahy. Specifickou odpověď uvedla respondentka č. 8, která uvedla, že neměla žádný vztah ani známost. Z jejího úsudku vyplývá, že vztahy jsou v současné době založeny především na sexuálních potřebách. Respondentka č. 9 označuje vztahy jako složité. Sama měla dva vážné vztahy. Zároveň se jedná o jediného respondenta, který má v současné době dlouholetý vztah s partnerem, který vyvrcholil narozením dítěte. Respondentka č. 10 jako jediná přímo uvedla, že partnerské vztahy jsou „*hezké.*“ Zároveň uvedla, že měla pouze jeden vztah na střední škole a poté již žádný.

6. V čem si myslíte, že se ve svých vztazích od svých rodičů odlišujete? Snažíte se např. něčeho vyvarovat?

Respondenti č. 1, 3 a 6 přímo uvedli, že se snaží „*nebýt jako jeden z rodičů.*“ Respondentka č. 1 podotýká: „*Snažím se na věci jít rozumem.*“ Respondent č. 3 zase zmiňuje alkoholismus svého otce, kterému se chce vyhnout. Podobného názoru je i respondentka č. 6, která rovněž zmiňuje alkohol, kouření a zábavy, ale i vizuální stránku. Záměrně si tedy vybírá partnery tak, aby vzhledem nepřipomínali biologického otce. Podle názoru respondenta č. 2 nelze aplikovat stejné strategie na různě odlišné jedince. Shodnou odpověď uvedli respondenti č. 5 a 7. Oba respondenti se shodují, že jejich cílem je „*vyvarovat se rizikových situací, které vedly k rozpadu manželství.*“ U respondentky č. 5 se jedná o hádky, neustupování, vyostřování situací, malé citové a emoční vyjadřování. Respondent č. 7 zase zmiňuje workoholismus. Respondent č. 4 přímo popisuje komunikaci jako zásadní: „*Právě jsem získal pocit, že ty největší problémy ve vztazích vyplývají z věcí, o kterých ty lidi mezi sebou nemluví.*“ Zajímavou odpověď uvedla respondentka č. 8, která nechce podléhat všeobecnému očekávání – „*seznámení, zasnuby, svatba, děti*“ – a tím se podle svých slov odlišuje od rodičů. Respondentka č. 9 zmiňuje porozumění. Pro respondentku č. 10 je stěžejním bodem důvěra.

7. V čem si myslíte, že Vás ovlivnil rozvod Vašich rodičů v oblasti vztahů?

Respondentky č. 5, 6 a 10 se shodly, že je rozvod ovlivnil v oblasti výběru partnera. U potenciálních partnerů se vyhýbají vlastnostem, které zpozorovaly u svých otců, jako je alkoholismus, agresivita, ale i vizuální stránka, což zmiňuje respondentka č. 6.

Respondentka č. 10 opakovaně v rozhovoru zmiňuje slovo důvěra, která je pro ni zcela zásadní. Další skutečnost, která se u respondentů objevila, je averze vůči manželství, což zmínili respondenti č. 3, 8 a 10. Respondentka č. 8 podotýká, že „*radši bude žít sama nebo ve volném vztahu,*“ protože má problém s důvěrou vůči partnerovi. U respondentů č. 1 a 4 se vyskytuje obava z navazování vztahů. Respondentka č. 1 podotýká: „*Bojím se neúspěchu ve vztahu,*“ zatímco respondent č. 4 přímo popisuje: „*Nevím, jak jít na vztahy.*“ Respondent č. 4 dále uvedl strach z „*konečnosti vztahu,*“ což uvedl i respondent č. 7. Kromě této skutečnosti zmínil respondent č. 7 také oblast komunikace a důvěry ve vztazích. Podle názoru respondenta č. 2 je vlivem rozvodu flegmatický, nevyhledává konflikty a „*neřeší kraviny.*“ Specifickou odpověď uvedla respondentka č. 9, která podle svých slov nepocituje negativní vliv rozvodu na své vlastní vztahy. Dále zmínila, že se přirozeně bojí rozvodu, ale zároveň tuto skutečnost nevnímá jako něco neobvyklého.

8. Na jakých hodnotách se podle Vás zakládá funkční vztah?

Respondentka č. 8 konstatovala: „*Domnívám se, že neexistuje univerzální popis funkčního vztahu.*“ Podle názoru respondentky č. 9 má každý jiné představy a partneři se postupně poznávají a přizpůsobují svým potřebám. 8 z 10 respondentů uvedlo důvěru jako velmi důležitou (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10). Také kompromis považuje 5 z 10 respondentů za nezbytný pro vztah (1, 2, 3, 9, 10). Oproti ženám respondenti mužského pohlaví ve svých odpovědích všichni shodně uvedli, že ve vztahu vyžadují svobodu a volnost (2, 3, 4, 7). Dále také respekt a toleranci respondenti označili za významné. Respekt uvedli 3 z 10 respondentů (1, 5, 10). Toleranci rovněž uvedli 3 z 10 respondentů (3, 4, 8). Respondent č. 4 přímo popisuje: „*Objektivně si myslím, že právě ty nejlepší vztahy jsou založený na blízkosti lidí vůči sobě, ale subjektivně sám za sebe to takhle nedokážu mít a mám to spíš nastavený na nějaký svobodě a toleranci.*“ Také společné zájmy považují 2 z 10 respondentů za důležitý faktor v partnerském vztahu (2, 10). Respondenti č. 7 a 8 zase zmiňují otevřenost. Mezi další odpovědi respondentů se řadí například komunikace, naslouchání, porozumění a upřímnost.

9. Máte obavu, že Vás jednou potká rozvod?

Odpovědi respondentů se zde rozdělují na dvě základní skupiny. Respondenti, kteří mají z rozvodu obavy, jsou č. 1, 2, 3, 5, 7, 9. Respondentka č. 1 doufá, že rozvod nezažije. Respondent č. 2 dále podotýká, že rozvod není řešením: „*Nikdy nevymažeš člověka ze života, a už vůbec ne tím, že mu řekneš, že je konec.*“ Respondent č. 7 zase podotýká: „*V dnešní společnosti je těžké najít partnera na celý život.*“ Podle respondentky č. 9 je strach z rozvodu normální a potká každého jedince bez ohledu na kvalitu jeho vztahu. Dále jsou

zde respondenti, kteří obavy nemají a celou věc komentují slovy, že nemají v úmyslu uzavřít někdy manželství, takže nemůže následovat rozvod, což jsou respondenti č. 4, 6, 8, 10. Respondent č. 4 uvedl: *„Manželství není nějak můj životní cíl, za kterým bych směřoval. Pro holky je to asi důležitý.“* Respondentka č. 6 uvedla: *„Ne, protože se nikdy nevdám ve světle toho, co se stalo. Nechci riskovat.“* Cílem respondentky č. 8 je eliminovat rizika rozvodu. Zároveň zmiňuje: *„Nemyslím si, že rozvod je v dnešní době něčím neobvyklým. Naopak dlouholetá fungující manželství se stávají vzácnými.“* Respondentka č. 10 uvádí následující tvrzení: *„Každý se bojí, že jednou prostě bude rozvod a přijde konec. Dneska nic nevydrží věčně.“*

Diskuse

Průzkumné okruhy:

1. *Jaký je názor respondentů na základní instituce, jako je rodina a manželství, v důsledku rozvodové zkušenosti?*
2. *Jak nahlíží na rozvod vlastních rodičů?*
3. *Jaká je sebereflexe jejich vlastních partnerských vztahů?*
4. *Mají respondenti obavu z vlastní rozvodové zkušenosti?*

Ráda bych zde uvedla několik zásadních poznatků, které tento průzkum přinesl. Jako první průzkumný okruh jsem zvolila téma rodiny a manželství. Ve své práci se zaměřuji na jedince z rozvedených rodin a na jejich názory a postoje k rodině či manželství. Cílem bylo zjistit, zda prožití rozvodové zkušenosti ovlivňuje postoj k těmto institucím a do jaké míry. Dle Matouška (1993) má společnost tendenci představit si **rodinu** jako tzv. úplnou nukleární rodinu. Na tomto tvrzení se shodli respondenti č. 2 a 3. Někteří respondenti uváděli konkrétní jedince, které považují za svou rodinu. Bylo zajímavé, že většina respondentů neoznačila shodně rodiče, který podle nich způsobil rozvod manželství. Tuto skutečnost okomentují slovy Matouška a kol. (2015), podle kterých konflikt dvou nejdůležitějších osob v životě dítěte způsobí, že si dítě musí vybrat stranu, čímž se poškozují vztah k otci či matce. Možný (2002) dále uvádí, že pokrevní vztahy jsou charakteristickou vlastností. Pokrevní spojení nebo stejnou genetickou informaci přímo zmínilo celkem 6 z 10 respondentů. Respondentky č. 5 a 10 dále specifikovaly rodinu jako skupinu zahrnující širší příbuzenstvo, ale i jedince, kteří se do rodiny přidali. Toto tvrzení zastává Hartl (1994), který popisuje rodinu jako společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy. Jsem přesvědčena, že je na každém jedinci, koho za svoji rodinu považuje. Zároveň je nutné podotknout, že v současné době je obtížné vymezit pojem rodina, protože dle Krause (2008) přestávají platit kritéria, která rodinu dříve definovala. V důsledku toho není možné manželství aktuálně považovat za podmínku rodinného života. Tak to ve své odpovědi zmiňuje i respondentka č. 9. Černá (2001) také poukazuje na odlišný přístup vědních disciplín k pojmu rodina. Pemová a Ptáček (2016) dále hovoří o rodině jako o místě bezpečí a jistoty, což se v mém průzkumu potvrzuje, neboť 6 z 10 respondentů považuje rodinu za místo představující především lásku, bezpečí, jistotu a důvěru. Tyto potřeby jsou naplňovány pomocí rodinných funkcí, které zmiňují Kraus (2008) nebo Špaňhelová (2010) ve svých publikacích. Mým předpokladem bylo, že se rozvodová zkušenost promítá do názorů respondentů. Z jejich výpovědí lze konstatovat,

že vnímají **manželství** jako negativní akt. Na skutečnost, že manželství zůstává nadále svobodným projevem muže a ženy, poukazují Šínová, Šmíd a kol. (2014). Zároveň představuje podle Vágnerové (2000) nejstarší sociální instituci. Berger a Gravillon (2011) popisují rozvod jako traumatizující zážitek. Dle Allison Kirk MA (2002) rozvod rodičů způsobuje potenciální negativní důsledky, a to v krátkodobém i dlouhodobém horizontu. V dospělosti se také může objevovat strach a negativní postoj vůči manželství, což se v mém průzkumu potvrzuje. Že je manželství zbytečné, se shodlo 7 z 10 respondentů. Míru sňatečnosti ovlivňuje i sociální kontext, o čemž hovoří Možný (2002). Zároveň zmiňuje, že v současné době mladí lidé manželství spíše odkládají na pozdější dobu. Dle Lacinové, Ježka a Macka (2016) se míra důležitosti manželství ve společnosti neustále proměňuje a ztrácí svou váhu. O tom, že se pojetí manželství neustále proměňuje, svědčí skutečnost, že je v současné době hlavním důvodem k uzavření manželství láska mezi partnery, což zmiňují např. Chaloupková a Šalamounová (2004). S tím se také shoduje odpověď respondentek č. 5 a 9. Dle průzkumu ovšem není láska klíčovým faktorem, který rozhoduje, zda respondenti vstoupí do manželství. Láska je pro vztah důležitá, ale na jejím základě není nutné vstupovat do manželství, protože lze spokojeně žít i bez něj. Vymětalová (2000) hovoří o situaci, kdy spolu partneři žijí bez uzavření manželství. Podle mého názoru lze nesezdané soužití zároveň využít jako vhodný předstupeň manželství. Podle Hamplové (2000) přistupují mladí lidé k manželství buď z praktického, nebo emocionálního hlediska. Respondent č. 4 přímo popisuje manželství jako legislativní akt přinášející zejména právní výhody. Myslím si, že je vhodné zamyslet se nad tím, zda názor respondentů na manželství ovlivňuje právě prožití rozvodové zkušenosti nebo aktuální trendy. Manželství je momentálně vnímáno jiným způsobem, než tomu bylo kdysi, a jeho atraktivita stále klesá.

Druhý průzkumný okruh zkoumá pohled respondentů na rozvod vlastních rodičů. Jedná se pouze o jejich subjektivní názor. V tomto okruhu jsem se zaměřila na několik skutečností – příčina rozvodu a jeho dopad, časová osa rozvodu a jeho prožívání. Dle Francové a Dvořákové Závodské (2010) je rozvod důkazem životního neúspěchu, který má celou řadu příčin. Příčiny rozvratu, které respondenti uváděli, byly rozdílné, přičemž mezi nejčastěji uváděné patřil **alkohol**, který uvedli celkem 4 z 10 respondentů. Zásadní problém alkoholu spočívá především v tom, že je společností tolerován, a tudíž i hojně konzumován. Venglářová (2008) a Matějková (2009) popisují, jak alkohol zasahuje do manželství. Zajímavým poznatkem mého průzkumu je, že u respondentů, kteří zmiňují alkohol, se zároveň objevuje snaha vyvarovat se jeho konzumaci, ale i vyhýbání se

alkoholismu u svých potenciálních partnerů. Dle Šmolky (2005) má dítě v původní rodině možnost sledovat modely fungování, které později slouží jako pozitivní příklad k nápodobě či odstrašující příklad, kterému se snaží vyhýbat. Co se týče **nevěry**, jedná se podle Šamánkové a Nováka (2007) o běžný jev. Při odhalení nevěry dochází především k narušení důvěry, o kterém zase hovoří Venglářová (2008). Nevěru celkově zmínili 3 z 10 respondentů. Z jejich výpovědi lze zároveň konstatovat, že tito respondenti mají problémy s důvěrou vůči opačnému pohlaví. V otázce zabývající se **hodnotami ve vztahu** všichni shodně uvedli **důvěru** jako naprosto zásadní. Důvěru lze celkově charakterizovat jako stavební prvek každého vztahu a podle Plzáka (2010) i jako ukazatel lásky, ale v případě jedinců, kteří si v rodině zažili nevěru, je důvěra na prvním místě. Respondentka č. 10 během celého rozhovoru opakovaně zmiňuje právě důvěru. Také Řičan (2004) zmiňuje ve své publikaci důvěru bez výhrad. Postupem času se mění postoj a hodnocení partnera, např. Vágnerová (2000) podotýká, že si partneři mohou přestat rozumět. Na tuto skutečnost poukázali celkem 3 z 10 respondentů. V otázce týkající se hodnot ve vztahu bylo **porozumění** zmíněno pouze jednou, což mě celkem překvapilo, ačkoliv je podle Matějkové (2007) nemožné nalézt partnera, který nám plně rozumí. Je možné, že respondenti považují porozumění ve vztahu za automatické natolik, že je zapoměli uvést. Jak uvádí Klimeš (2015), většina rozchodů je způsobena **nezralostí**. Toto tvrzení se v mém průzkumu nepotvrzuje, neboť nezralost zmínili pouze 2 respondenti. Vystává zde ovšem otázka, zda problémy v manželství, jako je nevěra či alkoholismus, které respondenti uváděli, nevycházely právě z osobnostní nezralosti jednoho z partnerů. Jsem přesvědčena, že zásadní vliv mají i rodinné vlivy, zejména v podobě **problémových rodičů některého z partnerů**. Dle Heluse (2015) mohou konflikty v rodině způsobovat napětí a neklid mezi členy. Problémový rodič jednoho z partnerů byl však zmíněn jen dvakrát. Co se týče prožívání rozvodu respondentů, respondenty jsem seřadila podle časové osy rozvodu se zaměřením na jednotlivé etapy lidského vývoje. Prožívání náročných životních situací je pro každého jedince individuální záležitostí a je v každém věku odlišné, což uvádí i Berger a Gravillon (2011), kteří reakce dětí na rozvodovou situaci odlišují. Dle mého názoru je rozvodová situace náročným a stresujícím obdobím. Matějček (2002) ho přímo popisuje jako období frustrace a stresu. Dále bych zde ráda zmínila několik základních poznatků. V **batolecím období** zažili rozvod pouze dva respondenti a jejich odpověď je shodná. Vzhledem k nízkému věku si na prožívání rozvodu nepamatují. Toto období má dle Vágnerové (2012) svá specifika. Na frustraci batole reaguje zejména hněvem a vztekem. Respondent č. 4 uvedl podle slov své matky opakující se zdravotní problémy, o kterých

v souvislosti s rozvodem hovoří Smith (2004). Poukazuje na různé strategie, kdy děti často vykazují psychosomatické příznaky v důsledku ohrožení ze ztráty blízké osoby. Charakteristický znak pro **předškolní dítě** je egocentrismus. Jak podotýká Smith (2004), dítě plně nerozumí situaci kolem rozvodu. Dále dle Vágnerové (2012) dítě nesprávně vyhodnotí situaci a může se považovat za viníka. Tak to ve své odpovědi uvádí i respondentka č. 9. **Střední školní věk** jsem zaznamenala pouze u jedné respondentky a **starší školní věk** celkem u dvou respondentů. Jak uvádí např. Špaňhelová (2010), v tomto věku se již u dítěte projevuje vyšší rozumová zralost. Navzdory tomu je dle Smitha (2004) toto období nejvíce zasažené rozvodovou situací. Nejvíce respondentů jsem zaznamenala v období **adolescence**. Jednalo se celkem o 4 z 10 respondentů. Dle Vágnerové (2012) je toto období náročné zejména kvůli udržení přijatelných vztahů s rodiči. U těchto respondentů byl zmiňován především strach, prázdnota, lítost a nejistota, o kterých se zmiňuje Špaňhelová (2010), jež zároveň hovoří o komunikaci jako zcela zásadní. Rodina představuje důležitou instituci, neboť dle Matouška a kol. (2015) zajišťuje pocit bezpečí a jistoty. Smith (2004) podotýká, že mladí lidé jsou velmi zranitelní, protože se „*rmoutí jako děti*“, ale zároveň se vnímají jako dospělí. Dále je nutné podotknout, že je zásadní rozdíl mezi dívkami a chlapci. Matějček (2002) přímo popisuje, že chlapci a dívky reagují na rozvodovou situaci zcela odlišně. Ačkoliv jsem přímo nezkoumala rozdíl mezi nimi, je dle mého nutné tuto skutečnost uvést. Dle Smitha (2004) je především důležité si uvědomit, že negativním důsledkům rozvodu lze zabránit. Závěrem tohoto průzkumného okruhu chci zmínit, že ačkoliv ve společnosti přetrvává názor ohledně negativních důsledků rozvodu zejména na děti, není tomu vždy tak. Rozvod způsobuje dle Matouška (1993) zásah nejen do psychické, ale i ekonomické stránky, která je zátěží i pro rodiče. Rozvod s sebou může přinášet i některá pozitiva, např. příležitosti k osobnostnímu růstu či poučení se z chyb.

Třetí průzkumný okruh se zabývá sebereflexí respondentů ohledně jejich vlastních partnerských vztahů. Z výpovědí respondentů lze konstatovat, že nevkládají příliš velkou důvěru do partnerských vztahů, což bylo i mým předpokladem. Smith (2004) podotýká, že pokud jsou děti svědky selhání manželství svých rodičů, je možné, že se u nich v budoucnu objeví obava z navazování partnerských vztahů. Dále Smith (2004) konstatuje, že úzkost spojená s budoucími vztahy je zapříčiněná i rozvodem. Oproti manželství vnímají respondenti vztahy jako méně svazující, ale zároveň mají někteří problémy s jejich navazováním. Tuto skutečnost přisuzují především rozvodové zkušenosti a s ní spojené ztrátě vzoru partnerského vztahu, což zmínil ve své odpovědi respondent č. 4. V rodině dle Lacinové, Ježka a Macka (eds., 2016) probíhá záměrné i bezděčné učení od rodičů, tedy i

osvojování partnerských rolí. Nejvyšší počet vztahů jsem zaznamenala u respondenta č. 2 – čtyři vážné vztahy – a nejnižší počet u respondentky č. 8 – žádný vztah. Nejčastěji respondenti uváděli dva vážné vztahy, a to celkem čtyřikrát. Jak uvádějí Lacinová, Ježek a Macek (eds., 2016), má současná generace možnost vstupovat do vyššího množství partnerských vztahů, a tak získávat zkušenosti před uzavřením manželství. Navzdory tomuto tvrzení jsem došla k závěru, že oslovení respondenti, kteří prošli rozvodem, nemají motivaci vytvářet větší množství partnerských vztahů. Tato demotivace je dle mého názoru způsobena „zraněním“ z rozvodu, které, jak uvádí Matoušek a kol. (2015), vede k nedůvěře v opačné pohlaví a zároveň k již zmiňovaným problémům s navazováním vztahů. K navázání partnerského vztahu může dle Vágnerové (2000) dojít za předpokladu dosažení stabilního rozvoje identity. Lze tedy předpokládat, že u těchto jedinců nedošlo k utvoření stabilní identity, neboť jak říká Hasmanová Marhánková a Kreidl (2012), děti vyrůstající v nestandardních podmínkách vstupují do života s různými hendikepy. Zároveň považuji za nutné zmínit zde skutečnost, že rozvodová zkušenost se u dívek a chlapců projevuje v pozdějším věku zcela odlišně. Např. dívky vyrůstající bez přítomnosti otce mají podle Valge, Meitern a Horak (2022) tendenci ke krátkodobým a povrchním sexuálním vztahům. Toto se v mém průzkumu nepotvrdilo, neboť o této skutečnosti hovořily pouze 2 z 6 respondentek. U mužů se v dospělosti naopak projevuje strach z intimity a problém s projevováním emocí, což dle Pavláta (2011) ovlivňuje jejich partnerské vztahy. Dále bych chtěla poukázat na to, že se respondenti pokouší vyvarovat rizikovým vlivům, které podle nich mohly za rozvod manželství, a snaží se tuto strategii aplikovat i do svých vlastních partnerských vztahů. Z výpovědí respondentů lze konstatovat, že se jedná o projevy, se kterými byli konfrontováni v manželství svých rodičů a které vnímají jako negativní až opovrhující. Jedná se např. o alkoholismus, hádky, workoholismus, výběr partnera či přímo tvrzení „*nebýt jako jeden z rodičů*“, což uvedli 3 z 10 respondentů. O této problematice pojednává studie South (2013), podle které se v důsledku rozvodu objevuje záměrné vyhýbání se stejnému selhání ve vztahu jako u rodičů. Rodič tedy dle Matouška (1993) slouží jako pozitivní či odstrašující příklad, což se v mém průzkumu potvrdilo. Se vstupem do vztahu si každý jedinec utváří jiná očekávání, která mohou být dle Matouška (1993) vědomá i nevědomá. Ráda bych uvedla, že si respondenti uvědomují vliv původní rodiny na jejich partnerské vztahy. Jsou schopni specifikovat důsledky tohoto vlivu a uvést na příkladech. Výběr partnera je dle mého názoru nejdůležitější pro budování vztahu. Šmolka (2005) shrnuje způsoby volby partnera jako princip podobnosti nebo odlišnosti. 3 z 10 respondentek se spíše přiklání k výběru

partnera na principu odlišnosti. Model partnerského soužití rodičů je podle Venglářové (2008) jednou z okolností, která hraje podstatnou roli při volbě partnera. Mezi další negativní důsledky uváděné probandy patří averze vůči manželství, která byla již patrná z jejich názoru na manželství, kdy se většina respondentů shodla na tvrzení, že je manželství zbytečné. Tuto reakci lze považovat za přirozenou, neboť jak uvádí Možný (2002), manželství v současné době nepředstavuje jistotu. Co mladí považují za součást vztahu, jsou hodnoty a jejich odpovědi se zde celkem shodovaly. Ačkoliv je současná generace podle Lacinové, Ježka a Macka (eds., 2016) označovaná jako myslící zejména na sebe, dochází u ní ke změně hodnotové orientace, která se podle Chaloupkové a Šalamounové (2004) projevuje ve zdůrazňování životního stylu. Co se týče důvěry, 7 z 10 respondentů ji popisuje jako nezbytnou. V tomto průzkumu se tedy potvrzuje předpoklad důvěry, neboť dle Matějkové (2009) je vztah založený právě na důvěře. Také hledání kompromisu je důležité, jak uvedlo 5 z 10 respondentů, neboť rozdílné potřeby a zájmy obou partnerů přicházejí nevyhnutelně do interakce a je podle Nováka (2007) nutné najít „zlatou střední cestu.“ Zajímavým poznatkem mého průzkumu je, že respondenti mužského pohlaví shodně uvedli, že vyžadují ve vztahu svobodu a volnost. Toto zjištění okomentují slovy Nováka (2007, s. 17): „*Běžná míra individuální svobody a tolerance k svérázu osobnostního chování je vyšší vůči mužům.*“ Dle mého je pozitivní zkušenost z dětství zásadní a hraje významnou roli při formování pocitu bezpečí v budoucích partnerských vztazích.

Čtvrtým průzkumným okruhem je otázka, zda mají respondenti obavu z vlastního rozvodu. Poslední otázku rozhovoru jsem probandům pokládala s předpokladem, že díky rozvodové zkušenosti budou mít z takové situace obavy, a zároveň jako smysluplné ukončení celého rozhovoru na téma rozvod a partnerské vztahy. Společnost nám podle Hasmanové Marhánkové a Kreidla (2012) určuje, kdy a za jakých podmínek je vhodné vstoupit do manželství. Jak konstatovala respondentka č. 9, „*problém manželství našich rodičů je ten, že prostě dospěli k závěru, že je dobré se vzít. Byli vedeni, že je to prostě správná věc.*“ Toto tvrzení mě vede k zamyšlení, zda je možné, že některá manželství neuspěla právě v důsledku toho, že dříve bylo důležité „*být prostě v manželství,*“ což je podle Vágnerové (2000) jakýsi sociální ukazatel. V důsledku sociálního kontextu doby učinili dva lidé rozhodnutí navzdory jeho možné správnosti, které později ovlivňuje názor jejich potomků. Výsledkem neuváženého manželství je rozvod, o kterém hovoří Šínová, Šmíd a kol. (2013) jako o společenském fenoménu. Manželství prochází sociokulturními změnami, a tak se dle Vágnerové (2000) mění i jeho pojetí. Podle Pavláta (2011) lze

konstatovat, že asi 24 % dětí, které zažily rozvodovou zkušenost, nikdy neuzavře manželství. Mohu potvrdit pouze skutečnost, že žádný z respondentů v době průzkumu není v manželství. 4 z 10 respondentů se přiklání k tvrzení, že nemají v úmyslu uzavřít manželství, a to nikdy, tím pádem nemají obavu z rozvodu. V důsledku rozpadu manželství se u dětí objevuje tendence vnímat rozvod jako jediné řešení a díky tomu se dle Smitha (2004) tito jedinci vyhýbají uzavření manželství. Koncepti manželství nezavrhl celkově 6 z 10 respondentů, ale obava z rozvodu se u těchto respondentů potvrzuje. Vlivem osobní zkušenosti dochází dle Vágnerové (2000) ke změně postoje a snížení důvěry v manželství. Plaňava (2000) naopak uvádí, že manželství rodičů není prediktorem funkčního či dysfunkčního vztahu. Při zpracovávání tohoto průzkumného okruhu jsem došla k závěru, že každý jedinec i bez rozvodové zkušenosti má přirozeně obavy z rozvodu. Naopak rozvodová zkušenost pouze posiluje obavy z něj. Rozvod se vyznačuje dle Možného (2002) „*snadností*.“ Je to jistota, která v případě selhání manželství vyřeší problém. Důsledkem možností v aktuální době se vztahy stávají konzumní záležitostí. Vystává zde otázka, proč zachraňovat vztah, když je zde mnoho lepších možností, o čemž hovoří např. Lacinová, Ježek, Macek (eds., 2016) jako o „*vědomí si možností*.“

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo prozkoumat prožitky jedinců z rozvodu vlastních rodičů, jaké mají tyto prožitky důsledky a jaká je jejich následná reflexe v partnerských vztazích. Rozvod je tématem, které postihuje značnou část společnosti, a jeho důsledky mohou být v některých případech závažné. Přesto lze manželství charakterizovat jako nejpreferovanější způsob soužití mezi mužem a ženou. Moje práce by měla poskytnout informace o této problematice. Přináší vhled do prožívání dětí během rozvodu rodičů, ale i po něm a názor mladých dospělých ohledně manželství a partnerství. Na základě získaných dat lze vyvodit následující. Rodina představuje instituci, která hraje v životě člověka zásadní roli a jejíž rozpad významně ovlivňuje budoucí život jedince. Následné budování vztahu mladého dospělého lze shrnout jako složitý proces, který provází řada vnějších i vnitřních vlivů, které jsou zcela individuální. Výsledkem mého průzkumu je zjištění, že si mladí lidé často uvědomují vliv rozvodu a původní rodiny na partnerské vztahy. Jsou schopni specifikovat důsledky rozvodu a uvádět je na konkrétních příkladech. Velmi často lze u nich zpozorovat negativní postoj vůči manželství, nedůvěru v partnerské vztahy a pociťují jakýsi diskomfort oproti jedincům z úplných rodin v podobě absence vzoru jednoho z rodičů. Mladí dospělí se dále pokouší vyvarovat stejných chyb, které zpozorovali u svých biologických rodičů. Tuto strategii zároveň aplikují i do svých partnerských vztahů, uplatňují ji při výběru partnera nebo v běžném životě, kdy se nechtějí chovat po vzoru jednoho z rodičů. Lze tedy konstatovat, že na základě rozvodového prožitku získali respondenti zkušenost, která se projevuje nejen v jejich vztazích, ale i v běžném životě.

Navzdory zjištěním, která moje studie přinesla, nelze dle mého názoru jednoznačně potvrdit negativní vliv rozvodu na partnerské vztahy dětí, neboť vztahy v sobě odrážejí nejen zkušenost z původní rodiny, ale i zkušenosti individuální. Názor mladých dospělých na tyto instituce je ovlivněn sociálním prostředím, vrstevníky, kulturou, ale i aktuálními trendy. Shrnula bych to tak, že rozvod s sebou nese celou řadu negativ, ale zároveň přináší i pozitiva. Nabízí příležitost k osobnímu růstu a poučení. Je jen na každém jedinci, co si z této zkušenosti vezme.

Jelikož jsem sama jako dítě zažila rozvod svých biologických rodičů, mám do této problematiky vhled. Do toho průzkumu jsem tedy vstupovala s určitými očekáváními a předpoklady, které jsem měla možnost porovnat se svojí vlastní zkušeností. Tuto skutečnost zároveň vnímám jako jeden z limitů, jelikož jsem do studie mohla projektovat právě svou osobní negativní zkušenost s rozvodovou situací. Limitem výzkumného vzorku

je především nízký počet čítající celkově 10 respondentů. Zároveň chci podotknout, že bylo obtížné hledání respondentů ochotných sdílet takové osobní informace. Z toho důvodu jsem respondenty vyhledala mezi svými přáteli, což mi usnadnilo navazování kontaktu a přineslo uvolněnou atmosféru mezi výzkumníkem a zkoumaným. Nevýhoda mého výběru respondentů spočívá v „*narušení profesionální úrovně*“ mezi výzkumníkem a zkoumaným jedincem, s čímž úzce souvisí limit na straně metodiky. Díky polostrukturovanému rozhovoru, který nemá přesnou strukturu, ale jen tematické oblasti, mohlo dojít k narušení ze strany výzkumníka či zkoumaného, a tedy k odklonění od tématu.

Závěrem bych chtěla zmínit, že většina výsledků korespondovala s předchozí studií rozvodové tematiky a jejích dopadů. Moje předpoklady, se kterými jsem přistupovala ke psaní této práce, se naplnily.

Seznam použité literatury

- ALLISON KIRK MA. (2002). *The Effects of Divorce on Young Adult' Relationship Competence*, Journal od Divorce & Remarriage, roč. 38, č. 1-2, s. 61–89.
Dostupné z https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J087v38n01_04.
- BERGER, Maurice, GRAVILLON, Isabelle. (2003). *Když se rodiče rozvádějí: jak pochopit cítění dítěte a jak mu pomoci*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 136 s.
ISBN 978-80-7367-843-2.
- *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona* (včetně deuterokanonických knih: český ekumenický překlad. 23. (14. opravné vydání), Praha: Česká biblická společnost, 2017, 1387 s. ISBN 978-80-7545-004-3.
- ČERNÁ, Petra. (2001). *Rozvod, otcové a děti*. Vyd. 1. Praha: Eurolox Bohemia. 114 s.
ISBN 80-864-3211-4.
- DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana a kol. (2002). *Manželství a rozvody: Praktický návod, jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde. 104 s. ISBN 80-86131-34-4.
- FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. (2010). *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 2. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., s. 260.
ISBN 978-80-7357-573-1.
- HENDL, Jan. (2005). *Kvalitativní výzkum: Základní metoda a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HARTL, Pavel. (1994). *Psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Jiří Budka. 308 s. ISBN 80-901549-0-5.
- HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava a Martin KREIDL. (2012). *Proměny partnerství: Životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: SLON. 264 s.
ISBN 978-80-7419-142-81.
- HELUS, Zdeněk. (2015). *Sociální psychologie pro pedagogy*, Vyd. 2. Praha: Grada. 2015, 400 s. ISBN 978-80-247-4674-6.
- JANDOUREK, Jan. (2001). *Sociologický slovník*, Praha: Portál. 288 s.
ISBN 80-7178-535-0.
- CHALOUPKOVÁ, Jana a ŠALAMOUNOVÁ, Petra. (2004). *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. Sociologická studie. ISBN 80-7330-062-1.
Dostupné z <https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/2004-7pdf>

- KLIMEŠ, Jeroným. (2015). *Partneři a rozchody*. Vyd. 4. Praha: Portál. 240 s. ISBN 978-80-262-0979-9.
- KRAUS, Blahoslav. (2008). *Základy sociální pedagogiky*, Vyd. 2. Praha: Portál. 216 s. ISBN 978-80-262-0643-9.
- LACINOVÁ, Lenka, JEŽEK, Stanislav a MACEK, Petr, eds. (2016). *Cesty do dospělosti: psychologické a sociální charakteristiky dnešních dvacátníků*. Brno: Masarykova univerzita. s. 157. ISBN 978-80-210-8400-1.
- MATĚJČEK, Zdeněk. (2002). *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Vyd. 1. Praha: Grada. 128 s. ISBN 80-247-0332-7.
- MATĚJKOVÁ, Erika. (2009). *Řešíme partnerské problémy*. Vyd. 1. Praha: Grada. 144 s. ISBN 978-80-247-2338-9.
- MATĚJKOVÁ, Erika. (2007). *Jak řešit konflikty a problémy v partnerských vztazích*. Vyd. 1. Praha: Grada. 160 s. ISBN 978-80-247-1832-3.
- MATOUŠEK, Oldřich. (1993). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. 124 s. ISBN 80-901424-7-8.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. (2015). *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál. 256 s. ISBN 978-80-262-0968-3.
- MOŽNÝ, Ivo. (2002). *Sociologie rodiny*, Vyd. 2. Praha: SLON, 250 s. ISBN 80-86429-05-9.
- NOVÁK, Tomáš. (2007). *Hádky v manželství: Jak je řešit a předcházet jim*. Vyd. 1. Praha: Grada. 148 s. ISBN 978-80-247-6039-1.
- Občanský zákoník, Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.
- PAVLÁT, Josef. (2011). *Dlouhodobé následky rozvodu pro děti*. Česká a slovenská psychiatrie, roč. 107, č. 5, s. 297–300. Dostupné z <http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=739>.
- PEMOVÁ, Terezie a PTÁČEK, Radek. (2016). *Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Praha: Grada. 200 s. ISBN 978-80-271-9487-2.
- PLAŇAVA, Ivo. (2000). *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 296 s. ISBN 80-7239-039-2.
- PLZÁK, Miroslav. (2010). *Klíč k výběru partnera pro manželství*. Vyd. 5. Praha: Motto. 200 s. ISBN 978-80-7246-505-7.
- REICHEL, Jan. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

- SMITH, Heather, (2004). *Děti a rozvod*, Vyd. 1. Praha: Portál. 2004, 184 s. ISBN 80-7178-906-2.
- SOUTH, Andrea, Lambert. (2013). *Perceptions of romantic relationship in adult children of divorce*. Journal of Divorce & Remarriage. roč. 54, č. 2, s. 126–141. Dostupné z <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10502556.2012.755032>.
- ŘÍČAN, Paval. (2004). *Cesta životem*. Vyd. 2. Praha: Portál. 2004, 392 s. ISBN 80-7178-829-5.
- ŠAMÁNKOVÁ, Dita a NOVÁK, Tomáš. (2007). *Pravda a lež v partnerství*. Vyd. 1. Praha: Grada. 144 s. ISBN 978-80-247-1846-0.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a ŠMÍD, Ondřej. (2004). *Manželství*. Praha: Leges. Teoretik. 336 s. ISBN 978-80-7502-046-8.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a ŠMÍD, Ondřej. (2013). *Rozvod manželství*. Praha: Leges. Theoretik. 336 s. ISBN 978-80-87576-66-3.
- ŠMOLKA, Petr. (2005). *Výběr partnera: pro nezadané i zadané*. Vyd. 1. Praha: Grada. 128 s. ISBN 80-247-1080-3.
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. (2010). *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada. 2010, 184 s. ISBN 978-80-7321-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie. (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac., Praha: Karolinum. 2012, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
- VÁGNEROVÁ, Marie. (2000). *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. 522. s. Praha: Portál. ISBN 80-7178-30-80.
- VENGLÁŘOVÁ, Martina. (2008). *Průvodce partnerským vztahem*. Vyd. 1. Praha: Grada. 2008, 128 s. ISBN 978-80-247-6106-0.
- VALGE, Markus a MEITERN, Richard a HORAK, Peeter. (2022). *Pubertal maturation is independent of family structure but daughters of divorced (but not dead) fathers start reproduction earlier*. Evolution and Human Behavior, roč. 43, č. 2, s. 107–114. Dostupné z <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090513821000878>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 4 – muž, 25 let

Příloha č. 2 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 6 – žena, 24 let

Příloha č. 1 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 4 – muž, 25 let

1. Co pro Vás představuje pojem rodina?

„První věc, která mě napadla, jsou prostě lidi, který k sobě biologicky patří. Jakože jsou spřízněný a mají stejnou genetickou informaci, ale patří sem i takový ty adoptovaný děti. Na první dobrou bych řekl, že rodina je něco, co je prostě daný od přírody, a i když se ti to třeba nelíbí, tak rodinu si nevybíráš.“

2. Jaký je Váš názor na manželství?

„Objektivně to prostě beru jako nějaký legislativní akt, abych měl nějaký ty výhody z právního hlediska. Abych měl informace o zdravotním stavu toho člověka prostě, aby takový ty věci, co fungují v rodině, mohly fungovat i s nějakým cizím člověkem, co se týče právě nějakých právních aspektů. Subjektivně to pro mě znamená spíš něco negativního, kdy mám pocit, že je to něco, co by mě svázalo, co by mě jakoby připoutalo k jednomu člověku napořád, a asi mně to přijde jako děsivý. V současné době si moc neumím představit, že bych se takhle k někomu nechal připoutat. Já v tom nevidím žádný smysl kromě toho právního smyslu. A beru to tak, že pokud se ty lidi mají rádi, tak spolu můžou normálně fungovat, i když nejsou sezdáný, a nevidím v tom rozdíl.“

3. Co si myslíte, že vedlo Vaše rodiče k rozvodu?

„No, táta se odstěhoval, když mi byl asi rok. Příčinou myslím bylo, že to bylo založený na obecně obou dvou odlišném přístupu k životu, kterej je takovej urážlivej v tom smyslu, že když se ti něco nelíbí, místo toho, aby ses snažila s tím člověkem to vyřešit, tak se urazíš, nemluvíš spolu, no a ve chvíli, kdy se oba dva navzájem urazí a nemluví spolu... Prostě si nerozuměli. Mám z toho pocit, že ani jeden nebyl připravenej na ten opravdu dlouhodobej vztah.“

4. Kolik Vám bylo let v době rozvodu rodičů a jak jste se v této situaci cítil/a?

„No tak mně byly v té době skoro 2 roky, a jak jsem se cítil, fakt netuším. Máma vždycky vypráví, že jsem měl často nějakou nemoc, takže nevím. Ale jak jsem se cítil, fakt netuším.“

5. Jak nahlížíte na partnerské vztahy? Kolik vážnějších jste jich doposud měl/a?

„Jako na něco, co je pro mě těžko dosažitelný, co moc jako nevím, jak bych měl vytvářet. Je to pro mě taková jako záhadná věc, u který nevím, jak v ní fungovat, protože no jako vařím z vody, co se týče vztahů. Mám pocit, že moc nemám, kde se inspirovat, od čeho

se odpíchnout. Jeden a půl. Jeden vztah byl takovej jako skutečnej, naprosto jasnej vztah a ten půl vztah je takovej „it's complicated“. Ten první vztah byl opravdu založenej na takový tý první lásce, kdy opravdu seš nadšená z toho, že máš konečně jako nějakej vztah a ještě nevíš, že ten vztah může skončit. To už se nikdy nebude opakovat, protože si budu vědom toho, že už ten vztah může skončit, kdy aspoň já jsem si toho poprvé vědom nebyl. Nebo asi jsem to jako věděl, že se to může stát, ale emocionálně jsem to vůbec takhle nevnímal.“

6. V čem si myslíte, že se ve svých vztazích od svých rodičů odlišujete?

Snažíte se např. něčeho vyvarovat?

„Ehm, no asi nejvíc, co mě napadá, že se snažím o věcech mluvit, protože právě jsem získal pocit, že ty největší problémy ve vztazích vyplývají z věcí, o kterých ty lidi mezi sebou nemluví. Takže když už, tak se přece jenom o těch věcech snažím mluvit, i když je to třeba nepříjemný, což neříkám, že se mi vždycky daří, ale snažím se o to. Přijde mi to lepší než o tom mlčet.“

7. V čem si myslíte, že Vás ovlivnil rozvod Vašich rodičů v oblasti vztahů?

„Jednak, že jako moc nevím, jak na ty vztahy jít. Neměl jsem, jak odpozorovat, jak funguje vztah mezi mužem a ženou. No prostě jako vztah. Je objektivně pro mě těžký se do těch vztahů nějak pouštět. Mám pocit, že jsem v nich nejstej. Nevím, jak se v nich zachovat. A ještě víc jako subjektivně mám pocit, že mě to ovlivnilo tím, že z nich mám větší strach, než by bylo asi normální, protože mám právě pocit, že vztah není něco, co přetrvá, ale že dřív nebo později skončí.“

8. Na jakých hodnotách se podle Vás zakládá funkční vztah?

„To je pro každého člověka jiný. Moje hodnoty jsou asi zase odvislý od toho, že mě ty vztahy trošku děsí, takže když už nějakej vztah, tak aby byl takovej jako velmi tolerantní v tom smyslu, že ve chvíli, kdy bych získal pocit, že ten druhý člověk se mnou jako chce ten vztah jako vytvořit, takovej ten těsnej vztah, kdy spolu sdílíme všechno a trávíme spolu čas a plánujeme budoucnost a toto, tak myslím, že by mě to spíš víc a víc vyděsilo. Moje obraná reakce by byla „chci z toho utýct,“ což není dobrý pro budování vztahů, tenhle přístup, žejo. Objektivně si myslím, že právě ty nejlepší vztahy jsou založený na tý blízkosti lidí vůči sobě, tak subjektivně sám za sebe to takhle nedokážu mít a mám to spíš nastavený na nějaký svobodě, toleranci.“

9. Máte obavu, že Vás jednou potká rozvod?

„Ani ne, protože ani nepředpokládám, že bych se oženil, nebo není to nějak můj životní cíl, za kterým bych směřoval. Pro holky je to asi důležitý, protože vždycky, když jsou

nějaký seriály americký, kdy se počítá, že se na ně budou koukat všichni, tak právě taková ta úlitba těm ženám, že skoro vždycky na konci řady je tam buď svatba nebo nějaký těhotenství nebo něco takovýho. To je přesně to, co vnímám, že ženy chtějí, a já to takhle jako vůbec nevnímám. Nebojím se toho, že bych zažil rozvod, protože ani nemám představu, že si někoho vezmu.“

Příloha č. 2 – Ukázka přepsaného rozhovoru č. 6 – žena, 24 let

1. Co pro Vás představuje pojem rodina?

„Uskupení, který jsme si nevybrali, ale musíme ho chránit. Než jsem navštívila psycholožku, tak jsem si myslela, že za rodinu se musí bojovat až do krve, že je to tvoje povinnost. A teď už vím, že se za každou cenu nemusím snažit a že do toho nemusím dávat tolik síly, kterou mi nikdo nevrátí. Od té doby o rodině přemýšlím jinak. Člověk by řekl, že je to věc, kde se cítíš doma, která by tě měla přivítat po každém otevření dveří, ale já to tak nemám. Máma je pro mě rodina. Máma je asi jeden ten prvek, kterež tu rodinu začíná, ani to není táta, kterež k tomu jako přispěje, aby ses narodila, ale máma to drží všechno.“

2. Jaký je Váš názor na manželství?

„Kdybychom byli vychováváni k tomu, abychom se k sobě chovali líp, tak by to mělo smysl, ale jelikož jsme v době, kdy si nikdo nevidí do pusy a neumíme si vážit jeden druhého, tak už je to nesmysl. Manželství je prostě to, co bylo, žejo, ne to, co je teď. Já osobně bych do manželství nešla, protože sama osobně si nejsem schopná představit, že bych měla někomu věřit. Moje babi se vdávala v šestnácti a měla tři děti, a i když je to starší generace, tak se v padesáti rozváděla a úplně ji to zruinovalo. Ona ani nepočítala, že by se mohlo něco takového stát. Nemyslím si, že potřebuješ lidi svázat papírem a majetkem, potom na konci se stejně nikdo nechová fěr.“

3. Co si myslíte, že vedlo Vaše rodiče k rozvodu?

„Určitě nevyzrállost, aspoň teda z fotrovo strany. Alkohol byl určitě dovršení toho. A taky nevěra, no. Táta je slabej, nestojí sám za sebe a nechá se snadno ovlivnit. Ona ho i strašně řídila jeho máma. Asi chtěli moc vyhovět všem, že se opravdu nezamysleli nad tím, co oni chtěli. Moje máma se bude znova vdávat. S Pepou je přes 17 let. Neberou se kvůli tomu, že by se milovali, ale z právního hlediska, majetku a tak. Je to papír no, nic víc.“

4. Kolik Vám bylo let v době rozvodu rodičů a jak jste se v této situaci cítil/a?

„Když mi byly tři, tak se začali hodně masivně hádat a on pil ve velkém. Podle mě je nesmysl, když někdo řekne, že malý dítě tomu nerozumí. Já už prostě ve 3 letech vím, když na sebe řvali, pamatuji si ty zvuky. Vím, co se v tu chvíli dělo, pochopila jsem to. Je mi dvacet čtyři a vím, co se stalo ve 3 letech. Nějaký vzpomínky si asi ukládáš, aby ses před nima potom uchránila, kdyby k tomu znova došlo. Takže řekněme v 5 letech. Ona s ním byla sedm. Já jsem vlastně do svých 3 let nemluvila, a to kvůli němu.“

5. Jak nahlížíte na partnerské vztahy? Kolik vážnějších jste jich doposud měl/a?

„Žádná důvěra v chlapy. Začala jsem pozdě randit, nechtěla jsem navazovat citový ani intimní vztahy. Vadilo mi to. Partnerský vztah je pro mě hodně velký špatný a už po roce se necítím dobře. Chřadnu, zajídám se, nesnáším se, nechci být v jeho blízkosti. Já si ani nemyslím, že si někoho vezmu. A jo, možná je to z toho manželství, jak můj fotr ukázal, jak odpornej dokáže bejt. Měla jsem tři vztahy vážnější. Do toho jsem jich dvanáct jen měla, no. A zjistila jsem, že mi i vyhovuje, že se jako nemusím vázat a mám něco jenom na udržení svých potřeb a pak si jedu domů.“

6. V čem si myslíte, že se ve svých vztazích od svých rodičů odlišujete? Snažíte se např. něčeho vyvarovat?

„Snažím se nebejt jako můj táta, ani vizuálně. Strašně moc mě uráží, když mi někdo řekne, že jsem podobná tátovi. To je, jako bys vzala nůž a ryla mi do kostí. Nepiju, nebudu kouřit, nikdy nebudu chodit na zábavy, nebudu dělat ostudu ani nic obscénního, nemůžu. Fort byl věčně na plech. Asi se nechci tak bezhlavě vzít. Nechci se připoutat k někomu cizímu, nechci tak naivně věřit. Blbý je, že jsem po nich agresivní, to nezměním.“

7. V čem si myslíte, že Vás ovlivnil rozvod Vašich rodičů v oblasti vztahů?

„Jo, naprosto. Nedůvěřivá, hodně odtazítá, špatný zapadávání do kolektivu. Čím víc se hádali a neposlouchali mě, tím víc já pochybuju, že by mě vůbec někdo mohl pochopit. Chlastání ne, kouření ne. Chlapi jsou špatný, no. Další věc je, že za boha nemůžu mít partnera, kterej by měl modrý oko. Táta je má modrý.“

8. Na jakých hodnotách se podle Vás zakládá funkční vztah?

„Důvěra, nebejt tak nenažranej. Problém je ten, že teďkons se víc lidí řídí tím, že máš život jenom jeden, tak si vyhod' z kopýtky, a už ty hlavní kvality jdou úplně mimo. Všichni spolu mají sex a zrazují jeden druhýho. Nemají potřebu někomu přinést kytku nebo udělat dobrej den. Prostě sex a odejít. Takže dobrej vztah... Chyby jsou vítány. Nikdo není bezchybný, ale tak, aby si to člověk uvědomil, a ne aby to udělal podruhý. Asi je taky hodně špatně budovat pár na základě toho, že na tebe ten člověk zbyde.“

9. Máte obavu, že Vás jednou potká rozvod?

„Ne, protože se nikdy nevdám. Ve světle toho, co se stalo, jsem až moc až abnormálně posedlá tím, abych neriskovala. Nepřipadá v úvahu. A hlavně to je bitka, to potom tolik věcí vyplývá na povrch právě na tom konci. Ten charakter člověka poznáš, až když se dějou ty hnusný věci. Já bych se nikdy nevdala.“